

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Lektor i Historie og Historiedidaktikk	Vårsemesteret, 2022 Åpen
Forfatter: Magnus hamborg Riis (signatur forfatter)
Veileder: Jonas Fossli Gjersø	
Tittel på masteroppgaven: En fredsnasjon i krig: Hvordan Norges militære engasjement i Afghanistan ble inkorporert i en offisiell utviklingspolitisk diskurs Engelsk tittel: A Peacemation at War: How Norway's military engagement in Afghanistan was incorporated in an official development policy discourse	
Emneord: Norsk utenrikspolitikk, sikkerhetspolitikk, Afghanistankonflikten, utviklingspolitikk, politiske uttalelser, militært engasjement , fredsnasjon.	Antall ord: 30203 + vedlegg/annet: 31654 Stavanger, 18.06.2022

Forord

Dette siste året har vært preget av utallige timer foran tastaturet for å ferdigstille denne oppgaven. Det har vært enormt krevende, men en utrolig lærerik og spennende utfordring. Etter mye om og men klarte jeg også å få ferdig en masteroppgave. Sannsynligheten for at noe lignende gjøres igjen er liten, men dette arbeidet har resultert i en god dose mestring for min del.

Jeg vil spesielt takke veilederen min. Uten den hjelpen hadde ikke denne oppgaven blitt ferdig til fristen. En stor takk til foreldre og venner som har måttet høre på mye klaging og syting fra en utmattet student, som nå tar seg en velfortjent sommerferie. Takk til UiS for 5 fine år med trivelige forelesere og mye faglig utvikling.

Magnus hamborg Riis

18.6.2022

En fredsnasjon i krig: Hvordan Norges militære engasjement i Afghanistan ble inkorporert i en offisiell utviklingspolitisk diskurs

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	4
Problemstilling	5
Forskningsspørsmål.....	6
Teori & Metode.....	7
Teoretiske redegjørelser	7
Begrepsavklaringer.....	8
Kvalitativ metode	9
Ideanalyse.....	9
Tidligere forskning.....	11
Norges internasjonale relasjoner og utenrikspolitikk	18
Framveksten av stormakter og innvirkningen på småstater	18
Internasjonale organisasjoners påvirkning	20
Norges sikkerhetspolitikk.....	23
Fredsnasjonsrollen.....	26
Konfliktens bakgrunn.....	29
Empiri.....	34
Analyse av taler.....	35
2001-2005: Bondevik-regjeringen.....	36
2005-2013: Stoltenbergs koalisjonsregjering	45
2013-2021: Solbergs borgerlige koalisjonsregjering.....	51
Drøfting	54
Norges begrunnelser for deltakelse i Afghanistan.....	54
Et humanitært fokus	56
Sikring av egen nasjonalsikkerhet.....	61
Å presentere krig som u-hjelp	62
Konklusjon	67
Kildeliste	69

Introduksjon

«Nå har vi avsluttet det norske militære bidraget i Afghanistan. Etter tjue års innsats kommer den siste soldaten nå hjem. Jeg har stor respekt for den innsatsen som er lagt ned gjennom alle disse årene.» - Frank Bakke-Jensen (Forsvarsminister) (Kjendie, Kalajdzic, Thommessen, Ridola, & Fjørtoft, 2021)

Norge har gjennom 20 år bidratt i en FN – godkjent fredsoperasjon i Afghanistan. Dette har vært en viktig del av den internasjonale politikken Norge har ført gjennom de to siste tiårene. Det har vært flere forskjellige statsministere og ulike politiske partier i makten gjennom de årene, men selv om de har hatt ulik utenrikspolitikk eller sikkerhetspolitikk har det norske bidraget vedvart. Konflikten i Afghanistan er blant de mest tidkrevende og ressurskrevende konflikten Norge har bidratt i og har påvirket utrolig mange mennesker som enten har jobbet eller jobber i Forsvaret eller i ulike bistandsorganisasjoner, statlige eller sivile. Det norske bidraget i Afghanistan startet ved konflikten begynnelse i 2001 og siste nordmann på statlig oppdrag i Afghanistan forlot landet i august 2021, året denne teksten ble påbegynt. Det er først i etterkant av konflikten vi kan få et helhetlig bilde av situasjon i Afghanistan og hvordan de vestlige landenes intervensjon har påvirket, samt hvilken virkning Norges bidrag ga. Dette blir denne oppgavens funksjon i fagfeltet. I etterkant av konflikten har vi sett at Afghanistan har falt tilbake til lignende tilstander som før intervensjonen i 2001 og Taliban har igjen makten i landet med alt som følger med dette. Putin kom i etterkant av NATOs utreise fra Afghanistan med en uttalelse: *«USAs 20 år lange militære innsats i Afghanistan har kun ført til tragedier og tap.»* Han legger også til at det var en håpløs oppgave å forsøke å tvinge amerikanske normer og verdier på et krigsherjet Afghanistan. (NRK, 2021). NATO har igjen etter utreisen fra Afghanistan funnet tilbake til det gamle hovedoppdraget som hovedgarantist for sikkerheten i Europa, men i Europa er det krig etter Russland invaderte Ukraina. Her står NATO i en vanskelig sikkerhetspolitisk situasjon. Det kan virke som om Russland nå står i en lignende situasjon som de vestlige styrkene gjorde i Afghanistan og mange uttalelser som blir gitt lyder likt som Putins ord om konflikten i Afghanistan.

«Hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk vil ligge fast. Regjeringen vil arbeide for en FN-ledet verdensorden på grunnlag av folkeretten. Bærebjelkene i vårt internasjonale engasjement vil være vårt medlemskap i NATO, EØS-avtalen og det forhold at Norge ikke er medlem av EU. Innenfor disse rammene vil vi være aktive for å skape en bedre og tryggere verden. Vi vil være pådrivere i kampen mot fattigdom og i internasjonalt miljøarbeid. Vi vil være en tydelig fredsnasjon ... Norsk deltakelse i ISAF-styrkene i Afghanistan skal styrkes, og mandatet for

norsk deltakelse i Operation Enduring Freedom blir derfor ikke fornyet.» (Stoltenberg, Virksomme ord, 2005)

Sitatet over fra Jens Stoltenberg viser til noen av hovedtrekkene i den norske utenrikspolitikken gjennom årene konflikten i Afghanistan varte. Stoltenberg legger her frem både idealpolitiske tanker og noen realpolitiske trekk. At han vektlegger at Norge skal være en tydelig fredsnasjon passer godt inn i Norges utenrikspolitiske historie. Han sier også at deltakelsen i ISAF-styrkene, som var en styrke som var i jevnlig trefninger med opprørere og terrorister, skal styrkes og at antall soldater dermed skal økes. Det kan virke som om disse uttalelsene ikke følger samme politiske linje, men dette er noe som skal vise seg å ikke stemme. Hvordan flere soldater til å styrke ISAF-styrkene fungerer opp mot Norges rolle som en fredsnasjon går overens er et aspekt som blir tatt opp i løpet av oppgaven.

Utenom talene holdt av de ulike statsministrene og utenriksministrene som skal analyseres i analysekapittelet inneholder denne oppgaven også en del bakgrunnsinformasjon om konflikten og de ulike delene av norsk utenrikspolitikk som er relevant for konflikthåndtering. Arbeidet med dataen som skal analyseres gjøres ved å benytte en form for innholdsanalyse som er utformet av Bratberg. Denne versjonen har han kalt ideanalyse. (Bratberg, 2017). I delen av oppgaven hvor jeg utdyper rundt norsk utenrikspolitikk har jeg forsøkt å få med så mye relevant informasjon som mulig, men fagfeltet som utenrikspolitikk faller inn under en massivt. All dataen og empirien skal til slutt gjøre det mulig å kunne drøfte problemstillingen i oppgaven, som omhandler hvorvidt Norge som stat kan utføre utenrikspolitisk arbeid uten å la seg påvirke i stor grad av makter utenfor egne grenser og hvordan Norges utenrikspolitikken eventuelt kan påvirke en større væpnet konflikt, som var så kaotisk som konflikten i Afghanistan.

Problemstilling

Problemstillingen jeg skal forholde meg til i denne oppgaven er:

Hvordan ble Norges engasjement i Afghanistan inkorporert i statens utviklingspolitiske diskurs?

Dette er interessant å undersøke siden Norge er et lite land med begrenset militærmakt og en geografisk plassering helt i nord av verden, ved utkanten av Europa. Hvordan kan «lille» Norge være med å bidra på en større internasjonal arena. Når jeg bruker ordet selvstendig i problemstillingen vil jeg da bevisstgjøre hvordan Norge som stat støtter seg til større internasjonale aktører når større valg skal tas og handlinger skal gjennomføres. Ved å

undersøke denne problemstillingen ved av bruk av analysemetoden jeg har valgt ønsker jeg å se på hvordan den norske utenrikspolitikken har endret seg gjennom varigheten av konflikten i Afghanistan. Jeg ønsker også å se om det er noen endring i fokuset rundt de problemene som det internasjonale samfunnet forsøkte å løse i Afghanistan. Da tenker jeg spesielt på den humanitære situasjonen, sikkerhetssituasjonen og eventuelt samarbeidet mellom Norge, NATO og den afghanske hæren og den afghanske regjeringen.

Forskningsspørsmål

Ved siden av hovedproblemstillingen kan det hjelpe med noen forskningsspørsmål for å kunne spisse oppgaven inn mot problemstillingen og eventuelle viktige temaer inn under dette problemet som skal løses. Disse forskningsspørsmålene skal være mindre problemstillinger som kan bidra til å finne en god konklusjon på hovedproblemet jeg ønsker å løse.

Hovedproblemstillingen min kan deles opp i flere undertemaer. Her kan jeg se på flere ulike aspekter av hvorfor Norge valgte å bidra i Afghanistan. Det kan også jobbes med Norges internasjonale makt og hvordan det påvirker evnen til å påvirke andre stater og internasjonale organisasjoner. Tre hovedfunksjoner ved Norges bidrag til NATO styrkene og bidraget til andre aspekter av konflikten som kan være interessante å undersøke nøyere vil være om de norske bidragene var en direkte funksjon av Norges NATO medlemskap. Neste funksjon er om Norges ønske om å bidra i Afghanistan i hovedsak var på grunn av et ønske om å bedre den humanitære situasjonen ved å bedre leveforholdene til innbyggerne, gjennom ulike hjelpeorganisasjoner og pengebidrag til utbygging av infrastruktur. Siste funksjon er om man kan tolke Norges styrkebidrag til Afghanistan som en måte å styrke egen nasjonale sikkerhet og dermed kunne motvirke eventuelle terroranslag på norsk jord. Forskningsspørsmål som kan bidra til å svare på disse tankene om det norske bidraget kan lyde som følgende:

- Hvordan førte norsk sikkerhetspolitikk til Norges engasjement i Afghanistan?
- Hvorfor kan man argumentere for at hovedprioriteten til Norge i Afghanistan var å bedre den humanitære situasjonen?
- Hvilken innvirkning hadde frykten for egen nasjonalsikkerhet og terrortrusselen mot Norge for Norges involvering i Afghanistan?

Ved å ta for meg disse spørsmålene under arbeidet med oppgaven og da spesielt i drøftingsdelen vil det være lettere å ha enkelte aspekter å se etter for å kunne organisere arbeidet med de ulike temaene lettere. Dette tror jeg igjen vil bidra til å kunne lettere svare på problemstillingen i konklusjon. Dette blir da noen delmål for oppgaven som vil bidra til helheten ved besvarelse av problemstillingen for oppgaven.

Teori & Metode

I dette kapitlet av oppgaven skal jeg kort legge frem noen teoretiske redegjørelser, metoden brukt i analysearbeidet og noen begrepsavklaringer. Det som blir tatt opp av teori, som ligger i bakgrunn for det meste av dataen og empirien som drøftes senere i oppgaven omhandler realpolitikk og idealpolitikk. Disse beskrives nærmere i avsnittene under her. Deretter kommer det noen avklaringer av et par begrep som nevnes med jevne mellomrom. Sist i kapitlet legger jeg frem metoden brukt under innsamling og arbeidet med å analysere empirien. Her har jeg benyttet meg av en form for innholdsanalyse som Øyvind Bratberg kaller for ideanalyse. (Bratberg, 2017)

Teoretiske redegjørelser

I dette underkapitlet skal jeg legge frem to begrep som ligger til grunn for de overordnede politiske retningene som oppgaven tar for seg lengre inn i teksten. Politikken som Norge fører kan ofte deles opp i mange ulike kategorier og disse kategoriene, som forsvarspolitik, klimapolitikk, osv, kan deles inn i to hovedkategorier som vi kan se på som realpolitikk og idealpolitikk.

Realpolitikken handler om hvordan politikere forholder seg til ulike interesseområder i forhold til kunnskap og makt knyttet til disse ulike områdene. I Morgenthau's bok «Politics among nations; The struggle for power and peace» starter forfatteren allerede i første kapittel av boken med en forklaring av det han kaller en teori for politisk realisme. Denne teorien bygger på en politisk tankegang som ser på verden med et synspunkt om at verden i seg selv ikke er perfekt og dette på grunn av menneskers arvede egenskaper til å påvirke verden rundt seg. Denne tankegangen mener at man må arbeide med disse egenskapene for å forbedre verden og ikke arbeide imot disse instinktene. Men dette er lettere sagt enn gjort siden alle mennesker/stater har ulike interesser og konflikt kan dermed fort oppstå. For å oppnå noen framgang med denne tankegangen er det dermed viktig med kompromisser og en evne til å kunne komme til enighet, til tross for at man muligens må gi slipp på noen deler av ønskene man har. For å kunne vite hvordan man skal ta for seg politikk med dette synspunktet er det viktigere at man kan se på historiske hendelser og bruke disse, i stedet for å se på problemet med et abstrakt syn. Denne teorien bunner ut i at det er umulig å oppnå noe som kan sees på som «the absolute good», men at man heller skal finne den løsningen som kan kalles «the lesser evil» i denne settingen. (Morgenthau, 2005, ss. 3-4)

Motparten til denne typen politikk kan kalles idealpolitikk. Morgenthau beskriver kort denne typen politikken i samme bok som han beskriver teorien om politisk realisme. Denne formen for politikk bygger på en rasjonell og ideologisk politisk orden, som bygges på et grunnlag av abstrakte prinsipper. Gjennom denne tankegangen antar man at generell menneskelig godhet vinner igjennom og at man skylder på en mangel på kunnskap, unødvendige sosiale institusjoner eller manglene hos visse grupperinger for at den sosiale ordenen i samfunnet ikke lever opp til de rasjonelle standardene man ønsker. For å bøte for disse feilene støtter denne politiske tankegangen utdanning, reformer og ved visse anledninger, bruk av makt. (Morgenthau, 2005, s. 3) Disse to begrepene kan oppsummeres som forskjellen mellom hvordan verden faktisk er og hvordan man ønsker at verden skal være.

En annen teori som passer sammen med realpolitikken og idealpolitikken er konstruktivismen. Konstruktivismen gir en annen forståelse til sentrale temaer i teorien rundt internasjonale relasjoner. Dette inkluderer meningen med anarki i internasjonale relasjoner og balansen av makt. Konstruktivismen tar også for seg forholdet mellom staters identiteter og interesser, samt en utdypning om makt og mulighetene for endring i internasjonal politikk. (Hopf, 1998)

Begrepsavklaringer

Et begrep som er viktig for denne oppgaven er begrepet «utenrikspolitikk». Dette er et ganske vanlig begrep som mange tror bare handler om hvordan en stat forholder seg til andre stater, men det inneholder flere aspekter enn det. Utenrikspolitikk er en viktig del av statspolitikken, som gjelder i møtet mellom staten og andre stater eller ulike internasjonale organisasjoner, som for eksempel FN, NATO og EU. Utenrikspolitikk har ofte blitt omtalt som sikkerhetspolitikk eller trygghetspolitikk. Ut fra det kan man tolke at utenrikspolitikk kan være en syntese mellom utenrikspolitikk og forsvarspolitikk. Ved å tolke det sånn får man frem den viktigste oppgaven til utenrikspolitikk, som er å sikre staten først ved diplomatiske midler og eventuelt å forberede militære midler for å forsvare seg om det trengs. Når Jonas Gahr Støre var utenriksminister utvidet han sikkerhetsbegrepet som man kan si utenrikspolitikk omfatter. Han la frem en ny tolkning hvor han omfattet territoriell, økonomisk, sosial, politisk og økologisk sikkerhet. Ved å legge til de nye delene kan man tolke at det ikke lenger holdt å bare ha et funksjonelt diplomati og et funksjonsdyktig forsvar. Man trengte i tillegg sosial og økonomisk rettferdighet og den siste delen, økologisk, som handler om et klimahensyn som må tas. Dette vil da bety at man kan trekke inn

handelspolitikk, klimapolitikk og bistandspolitikk inn under begrepet utenrikspolitikk. (Berg, Norsk utanrikspolitikk etter 1814, 2016)

Politikk er også et begrep som flere av de andre begrepene som nevnes flere ganger i teksten faller inn under. Dette gjelder også utenrikspolitikk og alle underkategoriene som hører med det begrepet. Politikk som begrep kan beskrives som en runde med tautrekking hvor man konkurrer om hvordan man skal fordele goder, uønskede byrder og maktposisjoner som igjen kan gi mer innflytelse over hvordan goder og fordeler deles ut i fremtiden og mellom de ulike mottakergruppene. Godene som fordeles gjennom politikken er veldig mangfoldige og kan være alt fra ressurser man trenger for å leve til ulike rettigheter og prestisje. (Fermann, Utenrikspolitikk mellom barken og veden, 2013)

Kvalitativ metode

Kvalitativ metode er metoden som jeg har benyttet i sammenheng med innsamling av data til denne teksten. Kvalitativ metode handler om at man tar for seg et begrenset utvalg med data for å kunne analysere dette med en viss dybde. Ved å bruke en kvalitativ metode legger jeg til rette for å kunne analysere innholdet i talene. En aksiologisk tilnærming til dette arbeidet vil være nyttig da talene som skal analyseres er fulle av verdiene til taleren og/eller partiet de tilhører. Det vil også være nyttig for meg som forskeren å kunne legge frem mine perspektiver og meninger slik at leseren vil kunne forstå hvordan dette arbeidet har blitt påvirket av meg. Jeg vil på min side prøve etter beste evne å danne meg et helhetlig bilde av forskningsfeltet jeg undersøker. Dette arbeidet vil være induktivt og det vil være muligheter for at de forskningsspørsmålene jeg har i starten vil kunne endre seg etter analysearbeidet. Noen utfordringer med denne typen metode vil være å sette seg veldig grundig inn i forskningsfeltet, man må være åpen for at det kan dukke opp ulike temaer eller forhold man ikke forventet og det er viktig å bevisstgjøre sin egen subjektivitet eller forforståelse i forhold til forskningsfeltet. (Postholm, 2017, ss. 33-41)

Ideanalyse

For å kunne analysere talene og bearbeide det andre datamaterialet som jeg har benyttet i denne oppgaven har jeg benyttet meg av en kvalitativ innholdsanalyse, eller som Bratberg kaller det «en ideanalyse». (Bratberg, 2017). Denne formen for analyse kan sies å falle imellom en kvantitativ innholdsanalyse og en diskursanalyse. Her går man mer inn i materialet enn en kvantitativ innholdsanalyse, men man leter heller ikke etter diskursene i tekstene. Det man er ute etter er å finne ideen bak teksten som gir oss et svar på hvilken interesse forfatteren eller taleren er ute etter å fremme. Man kan si at denne metoden dreier

seg om å gå systematisk frem for å studere det meningsbærende budskapet i tekstene. Bratberg avgrensner dette slik *«kvalitativ analyse av ideers tilstedeværelse i tekst, der fortolkning er en vesentlig side av analysen»*. Dette vil da si at ved denne analysemetoden er ikke kvantifisering av antall ganger noe nevnes kritisk, men heller de underliggende antagelsene og overbevisningene som man kan tolke ut ifra de gangene noe nevnes i de ulike tekstene. (Bratberg, 2017)

Denne analyseformen ligger som sagt mellom innholdsanalyse og diskursanalyse, hvor man er interessert i antall ganger noe nevnes eller hvilke bakenforliggende grunner forfatteren av en tekst har for å skrive det de skriver. Ideanalysen vil da heller fokusere på de ulike ideene som aktørene bærer, for å kartlegge disse for å dermed kunne forklare et valg av handling eller fremgangsmåte. Et eksempel på dette er hvordan man antar at en stat eller nasjon vil handle i nasjonens interesse hvis det må velges mellom to ulike valgmuligheter. Maksimering av utbytte eller nytte vil da være vanligst. Denne analyseformen er godt egnet ved analyser av politiske kilder. Ideene som nevnes i navnet til denne analysemetoden kan defineres som «en tankekonstruksjon som til forskjell fra inntrykk og holdninger utmerkes av en viss kontinuitet.». Disse ideene kan være individuelle eller kollektive. Da kan man for eksempel se på en statsministers lederskap eller hele partiets politikkvalg. Disse ideene styrer hvordan vi ser på verden rundt oss og de har en viss styring på hvordan holdninger vi har til ulike spørsmål og de ulike formene for politisk handling. (Bratberg, 2017)

Når man skal se på hva disse ideene handler om kan de deles i to ulike kategorier. Den første kategorien er de ideene som er normative. Disse omhandler en målbar verdivurdering. Det vil si at disse ideene omhandler verdiene som forfatteren tror på. Dette er veldig vanlig innenfor politisk tenkning og partipolitikk. Noen eksempler på slike ideer kan være *«det er viktig å ivareta levende bygder»* eller *«omfordeling i samfunnet er et gode»*. Den andre kategorien man kan dele disse ideene inn i er deskriptive ideer. Disse ideene handler om hvilke antagelser man har om verden. Disse antagelsene er ikke nødvendigvis basert på fakta og kan motbevises hvis det er tilfelle. De ideene som er deskriptive vil som oftest omhandle hvordan ting henger sammen. Noen eksempler på slike ideer kan være *«at rovdyr er et kolossalt problem for norske sauebønder»* eller *«at økt beskatning gir svekket arbeidsvilje»*. (Bratberg, 2017)

Tidligere forskning

Fagfeltet som Afghanistan-konflikten og norsk utenrikspolitisk historie fra samme periode faller inn under er ganske stort og det har blitt skrevet en god del artikler og bøker om dette. I mitt forsøk i å finne nok informasjon om disse to temaene har det blitt grundige søk på ulike nettsider, bibliotekets søkemotor og ved universitetets bibliotek. Ved å bruke disse ulike ressursene har det gjort det mulig å finne frem til en god del tidligere forskning på fagfeltet. Siden det vestlige styrkebidraget forlot Afghanistan i 2021 er dette en rimelig fersk avslutning på denne langvarige konflikten som har okkupert så mange land og hjelpeorganisasjoner i de siste tjue årene. Det er da også rimelig å anta at det de neste årene vil komme mye ny forskning innenfor dette fagfeltet.

Den tidligere forskningen som kan være relevant for oppgaven min og forståelsen rundt dette temaet er spredt utover flere fagfelt, som nevnt i avsnittet over. Det er et par overordnede temaer som vil være viktige. Det er forskning om Afghanistan-konflikten og norsk utenrikspolitikk. Men dette kan bli litt for generelt siden begge disse temaene er rimelig store. Utenrikspolitikk er et begrep som favner om flere ulike typer politikk og de fleste av de andre typene politikk vil være relevante for å kunne besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen min. Innenfor temaet Afghanistan-konflikten er det mange ulike aspekter som kan være relevante for oppgaven, så her er det viktig å avgrense mengden en god del. For min oppgave vil det her være mest relevant å ta for meg norsk engasjement og bidrag, og hvordan dette påvirker politikken som de ulike norske regjeringene har driftet. På denne måten vil jeg nok ikke bevege meg inn på hvordan selve krigføringen ble utført eller hvordan de norske soldatene har jobbet i Afghanistan.

Et tidsskrift som har utgitt flere artikler om Afghanistan-konflikten med et norsk perspektiv er Internasjonal Politikk. De ga i 2015 ut en utgave hvor de hadde bedt flere forskere om å komme med noen artikler med ulike synsvinkler på denne internasjonale krisen. En av disse artiklene tar for seg hvordan situasjonen i Afghanistan var i 2015 og hvorfor Norge ikke har lykkes og veien videre. Forfatteren åpner konklusjonen sin ved å komme med en påstand.

«Hovedårsaken til at Norge ikke lyktes i Afghanistan-politikk er at det internasjonale samfunn ikke lyktes.»

I denne uttalelsen legger han fokus på at Norge ikke bare kan ses som en faktor i denne krisen, men som en liten del av et større internasjonalt samarbeid. Videre i konklusjonen om hvorfor ikke Norge lykkes i Afghanistan legger han frem en påstand om at flere ulike grupper

i konflikten egentlig ikke ønsket å delta i politiske prosesser, men heller tenkte at væpnet konflikt var mer gunstig for deres sak. Dette gikk da de vestlige styrkene med på og inkluderte den afghanske hæren samtidig. Den afghanske hæren var derimot ikke godt nok forberedt på dette. I lengden kunne man se at et av hovedproblemene til at dette ikke fungerte var mangel på ressurser og soldater. Mangelen på soldater resulterte i at Taliban kunne operere i områder hvor de vestlige styrkene og den afghanske hæren var spredt tynt. Dette gjorde at Taliban fikk mulighet til mye bevegelse og rekruttering. Forfatteren vektlegger også at bistanden de vestlige landene har gitt til Afghanistan har vært god, men det har ikke vært tilstrekkelig med ressurser for å heve levestandarden nok gjennom hele landet. (Vestvik, 2015)

I sin artikkel «Derfor er Norge i Afghanistan» fra 2015 redegjør Pia Bergmann om hvordan norske myndigheter argumenterte for oppdraget i Afghanistan og om måten dette ble formidlet til befolkningen. Hun tar for seg argumentasjonen, de språklige virkemidlene og innholdet som ble brukt, samt hvordan disse faktorene endret seg gjennom konflikten. Hun vektlegger at det «tydelige FN-mandatet» har gjort det mulig å endre målsettingene flere ganger i løpet av konflikten. FN-mandatet sa i starten at dette var en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Hun legger med en liste med endringene som har blitt lagt inn under dette mandatet: selvforsvar, legitimert militær maktbruk for å bekjempe terror, kollektivt selvforsvar og alliansesolidaritet, verne om verdier og samfunnsform, forebygge og avskrekke terrorangrep, hjelpe med utvikling, statsbygging, humanitær hjelp og konvensjonelt nasjonalt forsvar. Forfatteren legger frem at myndighetene endret retorikken og argumentasjonen for å oppnå støtte fra andre politiske partier. Et eksempel på argumentasjon her var å spille på nordmenns selvfølelse ved å legge frem denne kampen som en kamp for fred. Hun konkluderer med at et upresist FN-mandat bidro til at konflikten tok my lengre tid enn forventet og at omfanget ble større. Et annet poeng hun legger frem er at til tross for at norske myndigheter sa at oppdraget var utført når ISAF styrkene trakk ut var det fortsatt behov for militær bistand for å hindre at Afghanistan igjen ble et fristed for terrorisme. (Bergmann, 2015)

Den siste av de tre artiklene fra denne utgaven av Internasjonal Politikk som er relevant for denne oppgaven har tittelen «Afghanistan: Hva kan vi lære?». Denne er skrevet av Kari M. Osland og Stina Torjesen. I denne artikkelen tar de for seg hva man kan lære fra konflikten i Afghanistan. For å gjøre det tar de for seg noen av innsiktene og argumentasjonen som ble gitt i bidragene til det tilknyttede spørsmålet og deretter trekker de inn ulike internasjonale

perspektiver. Mot slutten av artikkelen trekker de frem noen sentrale punkter som de tenker at man kan bruke til å lære noe fra denne konflikten og håndteringen. (Osland & Torjesen, 2015)

De starter med et punkt som er «Alt er politikk, og politikken er overalt». Med dette mener de at det er på tide å innse at man må forholde seg til den politiske realiteten og ikke forsøke å sette alt inn i abstrakt form for «godt styresett». Bedre å se på politikken, kultur og levd erfaring enn å fokusere på ulike modeller for statsbygging. Neste punkt er «Håndtere snarere enn å løse en krise», med dette mener de at man i fremtidige intervensjoner muligens burde gå inn for å bekjempe den konkrete trusselen og ikke bli igjen over lengre tid. Her mener de at man da ikke skal forholde seg til noen «end-state» utenom bekjempelse av målet. Man hadde da ikke trengt å forholde seg til alle de underliggende årsakene, som i Afghanistan har vært et av hovedproblemene. Punkt nummer tre er «Bistand og rask tilstrømming av økonomisk støtte kan ha negative effekter». Med dette mener de at man kunne se i etterkant at Afghanistan ikke hadde evne til å ta i bruk de pengesommene de fikk på en effektiv måte. Her anbefaler de at man tenker bredere og mer kreativt om hvordan pengene kan brukes ved fremtidige intervensjoner. Siste punktet er «Unngå en mangelfull og tåkelagt norsk debatt». Dette punktet vektlegger det forfatterne mener om at debatten i offentligheten har vært lite dyptgående og at det har manglet mange stemmer i den offentlige debatten. Dette til tross for at debatten i noen miljøer i Norge har vært god. De konkluderer med at det er viktig å ta lærdom fra Afghanistan-konflikten på grunn av sannsynligheten for flere fremtidige intervensjoner. USA posisjon i verden har blitt svekket etter 2001 og det har dermed blitt flere parter å forholde seg til. Dette vil gjøre fremtidige intervensjoner vanskeligere og de håper at lærdommen fra denne konflikten kan bidra til flere og bedre debatter hvor man kan komme frem til gode løsninger. (Osland & Torjesen, 2015)

Asle Toje legger i 2010 frem en kritikk av nordmenns interesse for utenrikspolitikk som har vært vedvarende i mange år, men at det til tross for interessen er veldig lite konstruktiv debatt om grunnlinjene i politikken som har blitt ført de siste tiårene. Spørsmålet som Toje forsøker å løse i artikkelen er om norsk utenrikspolitikk etter den kalde krigen har hatt brudd eller kontinuitet og om engasjementspolitikken nå er under avvikling. I artikkelen tar Toje opp hvordan Norge har brukt ressurser på forsvar og engasjementspolitikk. Her er det da gjerne mangelen på ressurser til forsvar som han syns er merkelig. Engasjementspolitikken blir lagt frem som noe Norge har hatt gode intensjoner for å drifte og en fin måte for å bygge prestisje for den lille staten, men at resultatene kanskje har uteblitt ved visse anledninger og at det hjelper lite når stormaktene kommer med sin kapasitet. Han legger også frem hvordan Norge

har spredt forsvaret av landet på flere institusjoner og allianser enn tidligere og at Norge dermed har forsøkt å danne et forsvar på den måten i stedet for å styrke eget forsvar. Han kommer med en metafor for Norges status som småstat ved å sammenligne Norge med en reke som tror den er en hummer, men fortsatt bare er en reke. Når det kommer til avslutningen har ikke Toje et klart svar på spørsmålet han stiller i starten, men sier enkelt at det er for tidlig å si. Men han tror det kommer en endring i utenrikspolitikken etter hvert. Dette begrunner han med at engasjementspolitikken i praksis var en småstat som tok på seg kappen til en mellommakt. Her sammenligner han rett etter med at Norge har bokset over sin vektklasse. (Toje, 2010)

Øystein Haga Skånland skrev i 2010 en artikkel for «Cooperation and Conflict» kalt «"Norway is a peace nation": A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement». Denne artikkelen tar for seg hvordan Norge har jobbet aktivt med promotering av fred i konflikter rundt om i verden siden tidlig på 1990-tallet og hvordan dette har blitt en integrert del av norsk utenrikspolitikk siden det. Forfatteren benytter seg av en diskursanalytisk framgangsmåte for å finne meninger og ulike forståelser, realitetene og innflytelsen de har hatt på norsk utenrikspolitikk siden det. Forfatteren konkluderer med at diskursen som kom frem etter fredsarbeidet i Midtøsten i 1993, har et bestemt perspektiv som har dominert i etterkant. Det er hvordan Norge har både evne og vilje til å bidra til fredsarbeid effektivt og unikt. Dette har i tillegg gjort at fredsarbeid har blitt en viktig del av Norges identitet utad i verden. Dette gjør igjen at fredsarbeid har blitt en naturlig del av norsk utenrikspolitikk. Men de siste årene har det vært en synlig nedgang i engasjementet rundt fredsarbeid fra norsk side. (Skånland, 2010)

I 2012 skrev Iver B. Neumann en artikkel for Internasjonal Politikk som omhandlet Norges bruk av fred- og forsoningspolitikk som en kritisk del av utenrikspolitikken. Neumann argumenterer for at debatten rundt dette temaet har blitt for abstrakt og han syns at man skal konkretisere det mer. Da vil man kunne debattere om hvordan den kan påvirke handlingsrommet for den norske utenrikspolitikken. Svaret på denne debatten som Neumann kommer med her er at denne utenrikspolitikken har bidratt til å fjerne uromomenter og dermed bidratt til å opprettholde den globale ordenen i stedet for å la disse uromomentene spre seg og muligens føre til systemendringer. Fred- og forsoningspolitikken kan dermed sees på som en kritisk del av den norske utenrikspolitikken som har som hovedtradisjon å forsøke å skape en bedre organisert verden. Han tolker det som et mottrekk mot at de nye supermaktene skal kunne endre det globale systemet for mye. Norges bruk av denne typen

politikk kan tolkes som et forsøk på mer institusjonalisering av det globale maktsystemet og dermed kunne påvirke mer hva som diskuteres blant stater på denne måten. Dette kan også bidra til å hindre at avtaler gjøres på «bakrommet». Dette gjøres igjen for å forsøke etter beste evne å forhindre konflikter, som kan utvikle seg til større kriser eller kriger. Å forhindre konflikt er en god realpolitisk og etisk sunn linje for Norge å ha, gitt vår posisjon som en liten stat med en begrenset militærmakt og vår rolle som en fredsmekler. (Neumann I. B., 2012)

Roxanna Sjøstedt og Erik Noreen i 2020 tar for seg hvordan små nasjoner som Sverige og Norge forsøker å holde på fremstillingen om at de er en fredsnasjon til tross for militær innblanding i Afghanistan. De legger frem flere interessante aspekter ved dette. Et aspekt som blir vektlagt fra både svensk og norsk side er at de militære styrkene som var i aktiv tjeneste i Afghanistan fikk fornyet tillit til både treningen de har gjennomført og utstyret de benyttet seg av. De samme styrkene ble i tillegg mer og mer militarisert i løpet av konflikten etter trefninger med Taliban og i samhandlinger med større militærmakter som USA. Dette gjør at det blir vanskeligere for myndighetene i de to landene å holde på fredsnasjon-diskursen som de forsøker å legge frem for befolkningen. De konkluderer med at en grunn til at dette skille skjer er en konsekvens av at oppdraget soldatene skulle utføre i Afghanistan var for dårlig definert. Dette gjenspeiler det som jeg har skrevet i de tidligere avsnittene om hvordan FN-mandatet var løst definert og dermed kunne ekspandere og inneholde flere aspekter i løpet av konflikten. De legger også frem en teori om at politikerne bruker fredsarbeid for å kunne initiere militært arbeid og hvordan de da blir fortalt av folkene på bakken om at dette arbeidet må fortsette. Dette blir «top-down» og «bottom-up» perspektiver. (Sjøstedt & Noreen, 2021)

Elin Gustavsen og Tore Witsø Rafoss har skrevet artikkelen «Soldiers without a war? Public and private framings of Norway`s engagement in Afghanistan», hvor de tar for seg hvordan det militære oppdraget i Afghanistan har blitt oppfattet i offentligheten og av de yrkesmilitære som faktisk deltok i oppdrag der. Dette gjør de ved å undersøke den kulturelle forståelsen av krig ved å analysere hvordan oppdraget i Afghanistan har blitt fremstilt i offentligheten og hvordan det har blitt fremstilt av de soldatene som deltok. Artikkelen tar spesielt for seg hvordan soldatenes oppfatning av at de har vært i krig og hvordan norske myndigheter har fremstilt oppdraget som et humanitært oppdrag ikke passer sammen. Det legges vekt på hvordan soldater i vestlige land passer inn i et samfunn hvor den generelle befolkningen ikke har noe direkte erfaring med krig og dermed mangler et perspektiv der. Mangelen på bruken av ordet «krig» har i etterkant av konflikten skapt en del misnøye hos veteraner som uttrykker at befolkningen hjemme i Norge ikke skjønner hvordan situasjonen i Afghanistan faktisk var

for soldatene som kjempet der. Et sitat av den øverste psykologen i det norske forsvaret oppsummerer artikkelen på en god måte. (Gustavsen & Rafoss Witsø, 2018)

«It can seem alienating and provocative for our soldiers, who experience being at war. They do not experience recognition for what they do and the risk they actually take on. We, at home, may also get the impression that what is going on is not as serious and dangerous as it actually is. [...] Perhaps the unwillingness to use the word “war” is not only a legal matter, but a result of us being so peacefully oriented that we do not like to be reminded of what a war actually is. It does not suit a nation characterized by peace to send people at war. (Reichelt, 2010)

Major Johan Nyström skriver i sin masteroppgave fra høsten 2021 om hvordan landene i Norden utnyttet militær makt som et verktøy innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikken. Da med et hovedfokus på Danmark, Sverige; Finland og Norges deltakelse i Afghanistan-konflikten. De fire landene i Norden har en begrenset mulighet til å påvirke egen status i verden og de må for det meste støtte seg på større stater for å oppnå mer internasjonal makt. Landene i Norden har derimot veldig forskjellige mål for sin utenriks- og sikkerhetspolitikk. To av landene er med i NATO og Sverige og Finland er ikke med i noen militærallianse. Dette gjør at forutsetninger for bruk av militærmakt også er ulik. I perioden 1990 til 2001 gikk de fire landene fra en type militærmakt som var bygd opp for å kunne forsvare hjemlandet til en type som var mer beregnet for innsats internasjonalt eller der det måtte trenge. Denne endringen tolker Nyström som et forsøk på å lettere kunne bidra i internasjonale operasjoner om USA hadde spurt de om å bidra med militære styrker. På denne måten ble militærmakt som et verktøy akseptert og legitimert innenfor utenrikspolitikken. Grunnen til at denne endringen skjedde kan tolkes som et ønske om bedre relasjoner til de store internasjonale organisasjonene og USA. I denne tidsperioden var USA den eneste ordentlige supermakten. Noen aspekter Nyström tar opp er hvordan deltakelse i Afghanistan kunne påvirke hvordan de nordlige landene ble oppfattet innenfor NATO og i USA. Det var også viktig å fremstå solidariske for landene i Norden, som ville ha behov for militær støtte fra USA om noen skulle angripe disse landene. Da var det kritisk for USA å se at disse landene var villige til å bidra militært og ikke bare med bistandspenger. Det vil si at det var viktig å vise at man var villig til å ta en kamp og på den måten få fornyet respekt og status internasjonalt. (Nyström, 2021)

Artikkelen «A good ally – Norway and International statebuilding in Afghanistan, 2001-2014» tar for seg rapporten skrevet av kommisjonen som ble satt til å redegjøre for alle

aspektene av Norges innsats i Afghanistan. Denne rapporten legger frem to spesielt viktige problemer som man kunne se i etterkant av ISAF- og Operation Enduring Freedoms- oppdrag var ferdigstilt. Første problemet man kunne se var hvordan Norges forhold til USA, som har vært og fortsetter å være en nær alliert stat med enorme ressurser og kapasiteter, påvirket hvordan avgjørelser ble tatt i Afghanistan. Her kan man se at USA var en dominant part som tok avgjørelser for seg selv og koalisjonspartnerne. Det andre problemet som det legges ekstra fokus på er Norges innsats i Faryab fra 2005 til 2012. Her hadde Norge i oppdrag å skape en bedre sikkerhetssituasjon, statsbygging og utvikle provinsens infrastruktur. I dette arbeidet kommer det tydelig frem hvordan man prioriterte samarbeidet med USA og dette bidrar med å problematisere utfordringer man møtte politisk og moralsk, når man som en liten stat samarbeider med en supermakt. Erfaringene med dette gir en mulighet til å undersøke hvorfor statsbyggingen i Afghanistan feilet. I artikkelen avsluttes det med noen bemerkninger som man kan ta med seg videre hvis Norge skulle havne i en lignende situasjon senere. Ved langvarige militære operasjoner bør man ved jevne intervaller vurdere om oppdraget går riktig vei og om strategien fungerer eller ikke. Hvis man i en slik situasjon finner ut at dette er en håpløs situasjon og man ikke kommer noen vei er det lov å revurdere posisjonen sin i operasjonen. Det legges også frem at statsbygging og regimeskifte i Afghanistan var nesten umulig å få til når det pågikk en væpnet konflikt samtidig. Viktigheten av å kunne danne fundamentet for et skifte av regimetype under fredelige forhold ble glemt. Her hadde inkluderende og fredelige samtaler vært en bedre vei å gå, men det var vanskelig å se i situasjonen man var i. (Berdal & Suhrke, 2017)

Selv om jeg hovedsakelig skal arbeide med Afghanistan-konflikten fra et utenrikspolitisk standpunkt har noen tanker om innenrikspolitisk påvirkning også en plass. Til dette har Ida Maria Oma skrevet en artikkel om hvordan Stoltenberg 2-regjeringen tok sine beslutninger om styrkebidrag til ISAF-oppdraget. Dette gjelder da perioden 2005 til 2009. Hun forsøkte i denne artikkelen å finne ut hvor stor faktor innenrikspolitikk var på beslutningene rundt styrkebidraget som enten skulle økes eller minkes av den nye regjeringen. I denne perioden hvor den nye regjeringen skulle bestemme seg for sin politikk fikk de en del anmodninger fra NATO om flere styrker til ISAF og det er disse artikkelen tar for seg. Hun kommer med tre hypoteser i avslutningen om ulike faktorer som kan ha begrenset regjeringens valgmuligheter til å bidra til de ulike anmodningene. Hun skriver at hun i analysen kunne se en indikasjon på at det ikke var stortings- eller opinionsfaktoren som hadde en direkte påvirkning på valgene som ble tatt. Her kan det også hende at valgene som ble tatt, ble tatt for å forhindre endringer i

oppslutningen hos opinionen. Hypotesen hun finner mest støtte for er at regjeringen ikke kunne godta alle anmodningene på grunn av et ønske om å holde regjeringssamarbeidet velfungerende. SV var i denne perioden i regjeringen og ifølge analysen i artikkelen, var det nettopp SV-statsrådenes manglende støtte fra egne tillitsvalgte og velgergruppe som forhindret godtakelse av NATOs ønsker. (Oma, 2011)

Norges internasjonale relasjoner og utenrikspolitikk

Framveksten av stormakter og innvirkningen på småstater

Det har alltid vært stater i verden med mer makt enn andre og noen av disse statene har så mye makt at de kan betegnes som stormakter. Maktsystemet kan deles i tre hovedgrupper med stormakter, mellommakter og småstater. Det er også en siste gruppe som er veldig sjelden og som det er veldig få land som faller under, som er supermakter. Det har gjennom tidene vært ulike stater som man kunne betegne som stormakter, så denne statusen er ikke evigvarende, men det skal en betydelig endring i det internasjonale politiske maktsystemet til for at en slik endring skal skje. En stat bruker den internasjonale makten sin til å påvirke andre stater, men handlingene kan enten være ment som en politisk handling for å øke egen makt eller minske makten til en annen stat eller kan en slik handling være en handling for handlingens skyld. Dette kan forklares ved økonomiske transaksjoner mellom stater. Et eksempel på forskjellene mellom disse to handlingene kan være at en stormakt gir et lån til en stat som trenger kapital til tross for at dette lånet har liten sannsynlighet for å betales tilbake og dermed er økonomisk ugunstig, men til tross for dette vil et slikt lån gi politisk makt for stormakten, enten ved å få velvilje fra mottakerlandet eller ved å minske makten til et annet land som har forsøkt å påvirke mottakerlandet. En ren økonomisk handling derimot kan være Sveits eksport policy mot USA. (Morgenthau, 2005, ss. 33-35)

Internasjonal makt er noe alle stater i ulik grad har og som er i konstant endring. Denne makten kan sees på som en relativ variabel som må tas til betraktning når en stat skal gjennomføre sin utenrikspolitikk. Man kan i de siste årene se på USA som en supermakt som kan gjøre litt som de vil, men det har ikke alltid vært slik og dette er i endring i dag. Makt kommer i mange forskjellige former og det er ikke bare militærmakt som muligens er det første man tenker på. En feil mange stater gjør er at de ikke vurderer egen makt i det internasjonale samfunnet godt nok. Dette kan skje når en stat tidligere har hatt mye makt, men så mister en del av denne statusen. Et eksempel på dette er Frankrike i mellomkrigstiden. Etter første verdenskrig var Frankrike en av verdens mektigste stater i form av militærmakt og dette tankesettet holdt de med seg gjennom mellomkrigstiden uten å utbedre sitt eget militær noe

særlig. Når da Tyskland beseiret Frankrike i starten av andre verdenskrig med overlegen militærmakt kom dette som et stort sjokk. (Morgenthau, 2005, ss. 166-167)

« A nation that at a particular moment in history finds itself at the peak of its power is particularly exposed to the temptation to forget that all power is relative. » (Morgenthau, 2005, s. 167)

Som nevnt i avsnittet over kan en stats makt komme fra en del ulike variabler og det er ikke nødvendigvis det største landet eller det med flest mennesker som har mest makt. Noen ulike aspekter som gjør at statusen til en stat kan påvirkes er tilgangen på ressurser og populasjon. Dette er riktignok bare to av flere, men disse er de viktigste. Uten tilgang på ressurser og en populasjon av en viss størrelse vil det være vanskelig for en stat å ha noen politisk påvirkning utenfor egne grenser. Har staten derimot god økonomi og en stor befolkning vil det være lettere å påvirke internasjonal politikk, som for eksempel USA og Kina. Andre aspekter som kan påvirke en stats posisjon i det internasjonale samfunnet kan være nivået til økonomien og den sosiale utviklingen, samt den geografiske plasseringen og miljøet. Hvor bra befolkningen fungerer internt og støtten til en regjering er også viktige variabler for å kunne påvirke politisk utenfor sine grenser og bestemmer hvor aktive eller passive en stat kan være i utenrikspolitikken sin. (Vital, 2006)

Under andre verdenskrig var det flere som tenkte at dagene hvor småstater kunne påvirke noe som helst utenfor egne grenser var over. Dette var en rasjonell tanke sett ut ifra situasjonen verden var i på det tidspunktet. Småstatene hadde ingen sikkerhet i en moderne krig. Dette var et tankesett som ikke hadde noen konkrete holdepunkt. Det viste seg nemlig at flere land i Europa klarte å unngå krigens herjinger og kom ut av perioden sterkere enn tidligere. Dette var land som Sverige, Spania, Portugal, osv. Mange stormakter kan betrakte småstater som hjelpeløse brikker som kan styres som de vil i maktkamper med andre stormakter. Småstater derimot kan se på stormakter som kyniske og manipulative. Dette er da stereotyper som ikke stemmer overens med virkeligheten til enhver tid. Det kan derimot se ut som om mange stormakter behandler småstater med respekt og møter de med diplomatikk, i stedet for en overveldende militærmakt. Med dette kan man se en velvilje fra stormakter. Det har i tillegg vært tilfeller hvor småstater kommer med ville krav til stormakter og fått disse oppfylt til tross for at stormaktene kunne sagt nei uten noen etterfølger. Til tross for dette er det en generell oppfatning om at det er stormaktene som bestemmer hvordan det internasjonale samfunnet skal driftes og hva som skal stå på dagsordenen, og at småstater her bare kan komme med kommentarer eller si seg enig med stormaktene. (Fox, 2006)

Småstater er mer avhengige av internasjonal status og arbeidet for å øke eller vedlikeholde statusen sin enn det stormakter er. Småstater i motsetning til stormakter har ofte en mangel på internasjonal makt og med dette kan det komme usikkerhet om hvilken posisjon de har i det internasjonale samfunnet. På grunn av dette vil statusjaget være en kritisk del av utenrikspolitikken til småstater til enhver tid. I motsetning til stormakter har ikke småstater militærmakten til å øke statusen sin noe særlig, så mesteparten av arbeidet for å øke internasjonal status gjøres gjennom institusjonaliserte diplomatiske utvekslinger. En vanlig måte for en småstat å øke egen status internasjonalt er ved å gjøre seg så hjelpsom og brukbar som mulig for stormakter. På denne måten kan en småstat bli sett og hørt av stormakter og muligens bedre relasjonene til de ulike stormaktene. En type ansvar småstater kan ta på seg for å forbedre status i verdenssamfunnets øyne er ved å ta på seg en liten del av ansvaret rundt sikkerhet og internasjonal orden. (Neumann & De Carvalho, 2015)

Internasjonale organisasjoners påvirkning

I årene etter andre verdenskrig har Norge inngått utrolig mange avtaler om å delta i ulike internasjonale organisasjoner. De fleste av disse organisasjonene er begrenset til ulike saker eller sektorer. Noen eksempler på slike sektorer er sikkerhet, økonomi, miljøvern, osv. Hovedformålet med slike internasjonale organisasjoner er å oppnå et spesifikt formål som er uoppnåelig for en enkelt stat. Et slikt mellomstatlig samarbeid som kreves for å oppnå gode resultater innebærer mye arbeid, som er frivillig. Dette vil si at en stat kan selv bestemme om de ønsker å delta i hele prosessen, hjelpe med deler eller trekke seg helt fra et slikt mellomstatlig samarbeid. Noen av disse internasjonale organisasjonene har krav for deltakelse som kan virke innvirkende på den indre suvereniteten i en stat og dermed den legitime makten. Dette vil i praksis si at statsmakten i en stat må tilrettelegge for politikken som føres innad i organisasjonen. Et eksempel på en slik organisasjon er den europeiske union, også kalt EU. Her deltar Norge i en avtale som ikke gir et fullverdig medlemskap, men som gir egne regler for statene i denne avtalen. Avtalen Norge er med i heter EØS-avtalen og innebærer at den norske staten måtte endre regelverket for det indre markedet, helse, miljø, forbrukervern, sikkerhet, konkurranseregler og sist regler for statsstøtte om til EUs lovverk. Det Norge fikk igjen for denne tilretteleggingen var tilgang til EUs indre markeder og kunne dermed gjøre handel på like betingelser som andre EU-land. Denne avtalen ble ratifisert i stortinget i 1992. En annen avtale som er inngripende på den norske stats lovgivende myndighet og domstolenes rettsgrunnlag uten at Norge er et fullverdig medlem i EU er Schengen-avtalen. Dette er en avtale som den norske staten gikk med på for å beholde passfriheten mellom de

nordiske landene. Dette gjorde også at man kan reise rimelig fritt innad i EU og de andre EØS-landene. Et problem med EØS-avtalen kan være at Stortinget i Norge har mistet en betydelig del av sin lovgivende makt og hvis de skal lage en ny lov må denne ikke komme i konflikt med en lov fra EU eller EØS. Kommer en ny lov i konflikt med EU regelverket kommer norske domstoler til å måtte bruke sin dømmende makt og gi EU regelverket forrang over en eventuell ny norsk lov. Man kan da spekulere i om Norge har mistet en del av sin indre suverenitet på denne måten, men fordeler med en slik avtale er også store for en småstat som Norge. (Fermann, Intern og ekstern suverenitet som grunnlag for utenrikspolitikken, 2013)

En annen organisasjon som har påvirket Norges utenrikspolitikk og til dels innenrikspolitikk siden etter andre verdenskrig er NATO. Norge inngikk et medlemskap i NATO i 1949 og med dette ble staten sikrere enn tidligere. Den viktigste delen av NATO-avtalen er paragraf 5. Denne delen av avtalen blir tatt opp flere ganger i denne teksten på grunn av viktigheten. Med NATO-medlemskapet fikk den norske stat en rimelig sikker stormaktgaranti. (Bull, 2008). I motsetning til EU og EØS-avtalen har ikke NATO noen direkte påvirkende effekt på medlemslandene. En annen ting som gjelder i NATO i motsetning til andre organisasjoner er måten de håndterer politikken. I NATO er det en konsensusregel som sier at man ikke gjennomfører noen tiltak uten at man gjennom diskusjoner har kommet til enighet. Dette kan ved visse diskusjoner ta en del tid og det er ikke sikkert man kommer til enighet, men da kommer de som oftest frem til noen kompromisser som medlemslandene kan være enige om. I NATO har medlemslandene reservasjonsrett mot å delta i operasjoner utenfor egne grenser om man ikke er enig i at organisasjonen skal intervensere. Medlemslandene kan også komme med noen restriksjoner, som Norge gjorde på 50-tallet da den norske staten bestemte seg for at USA ikke skulle ha noen faste baser i landet. Dette var en måte for den norske staten å unngå at trusselnivået fra Sovjetunionen skulle øke unødvendig mye. Gjennom denne handlingen viste den norske staten at de i tillegg hadde handlingsfrihet i egen sikkerhetspolitikk og utenrikspolitikk. Men til tross for at NATO-medlemmer kan styre litt selv hvilke restriksjoner de skal ha og hvilke ønsker fra organisasjonen de skal godta, er det lurt å vise en god mengde solidaritet ovenfor NATO og da spesielt USA, som er den største militærmakten i verden. En mangel på imøtekommelse av USAs krav kan i verste fall føre til en mangel på vilje til å sende forsvarsstyrker om det skulle trenge. (Fermann, Intern og ekstern suverenitet som grunnlag for utenrikspolitikken, 2013). Dette er problematisk som ble tatt opp etter at Donald Trump ble president i USA og krevde at alle medlemslandene

måtte nå et krav om å bruke 2% av BNP til forsvarsevne og militært materiell og truet med å trekke USA ut av NATO om ikke kravet ble møtt.

Grunnlaget for opprettelsen av NATO var å skape en forsvarsallianse i den vestlige verden som kunne svare på et eventuelt angrep på de første medlemslandene. Dette var forsvarsalliansen hovedfunksjon under den kalde krigen. Da var det maktbalansen mellom vest og øst som styrte måten sikkerhetspolitikken ble driftet på. Etter at Sovjetunionen ble oppløst tidlig på 90-tallet har NATOs hovedfunksjon blitt borte. Det var ikke lenger noen oppriktig trussel mot alliansen ettersom Russlands styrke var betraktelig lavere på dette punktet. Dette er noe som har endret seg til året denne teksten skrives. For Norge sin del var denne endringen i NATOs hovedfunksjon et tegn på at det måtte gjøres en endring innenfor egen sikkerhets- og utenrikspolitikken. Ettersom USA ville skape et bedre forhold med Russland fikk NATOs nordflanke en betraktelig reduksjon i styrkenærvær og den generelle interessen for området minsket. For et land langt nord og som hadde denne nordflanken som hjemmebase var dette en dårlig utvikling og usikkerhet om USA ville bidra om det oppsto mindre problemer med Russland var usikkert. Måten Norge løste denne problemstillingen på var å endre forsvaret over til et innsatsforvar, mot det tidligere territorielle forsvaret, og dermed kunne bidra i internasjonale operasjoner om det skulle være behov og grunnlaget for intervensjon var godt nok. Siden denne endringen har Norge deltatt i ganske mange militære operasjoner uten egne grenser. Spesielt en konflikt viser velvilje og solidaritet til USA og deltakelse i denne konflikten har i etterkant styrket forholdet til USA. Konflikten det er snakk om her er intervensjonen i Afghanistan i 2001 etter 11. september angrepene i USA. (Østerud, 2008)

Etter første verdenskrig ble Norge etter lange diskusjoner medlem i Folkeforbundet. Folkeforbundet var forgjengeren til dagens FN. Dette var en avgjørelse som gjorde at den gamle nøytralitetspolitikken ble skjøvet til side og ny politikk som omhandlet kollektiv sikkerhet kom på plass. Dette medlemskapet gjorde også at flere norske politikere fra denne perioden fikk mer internasjonale roller. I løpet av 30-tallet økte spenningen i Europa ved framveksten av fascismen og kommunismen. På grunn av Norges ønske om å forbli nøytrale ble det bestemt at den norske staten skulle beholde troen på at Folkeforbundet kunne bidra om det skulle dukke opp kriser. Det vet vi i etterkant at var litt meget å håpe på. Først etter andre verdenskrig ble FN opprettet. Norge var blant de første som signerte FN-pakten og har i mange år vært en av de statene som har vært mest trofaste til denne organisasjonen. Den norske stat har i tillegg bidratt med ressurser til byggingen av FNs hovedkvarter i New York

og den første generalsekretæren i FN var Trygve Lie, som var en tidligere norsk utenriksminister. (Knutsen, Diskusjonene om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, 2013). FN, som NATO, kan også delta i militære operasjoner rundt omkring i verden, men FNs hovedfunksjon er ikke å være en militærallianse, men heller en nøytral part som etter beste evne forsøker å holde orden i det internasjonale samfunnet. Men om en internasjonal militær operasjon har som mål å legge til rette for fredsmekling, trygge sivilbefolkning og skape demokratisk utvikling er det FN som er best egnet til å sende styrker. FN er den organisasjonen som kan opptre og bli oppfattet mest nøytral av de mange internasjonale organisasjonene. Dette er på grunn av den brede gruppen av land som har signert FN-pakten. FN kan for noen oppfattes som et verktøy som vestlige land kan bruke for å nå sine mål, men dette har bedret seg etter at styrkebidragene fra vestlige land til FN har minsket og andre land rundt omkring i verden har fått et større ansvar. FNs militærkapasitet har minsket de siste tiårene og det er på grunn av mange vestlige NATO-land prioriterer styrkebidrag til NATO fremfor FN, til tross for dette har FN fortsatt en betraktelig kapasitet og arbeider med fredsoperasjoner rundt omkring i verden. (Fiskaa, 2008). Norge har siden FN-pakten ble signert i 1948 bidratt i mange av FN-operasjonene som har blitt gjennomført. Ved å delta i disse operasjonene har den norske staten vist at de er med på å støtte multilateralismen og at de ønsker å styrke et internasjonalt system som er basert på et lovverk for et samlet verdenssamfunn. Dette faller inn under Norges egeninteresse. Norge, som en småstat, har en interesse i at verden kan være så forutsigbar og samlet som overhodet mulig. Dette er en av grunnene til at den norske stat har besluttet gang på gang å sende norske styrker til å bidra i militære operasjoner og med dette arbeidet sett sammen med Norges fredsmekling og bistandspolitikk kommer man frem til den norske engasjementspolitikken. (Hansen A. S., 2009)

Norges sikkerhetspolitikk

Siden før Norge ble selvstendig har det blitt diskutert hvordan landet skal forholde seg til utenrikspolitikken, og sikkerhetspolitikken som følger tett etter. I 1896 skrev Bjørnstjerne Bjørnson flere artikler i Verdens Gang om hvordan han mente at Norge burde unngå å bli innviklet i et utenrikspolitisk spill. Ideen de kom med i denne tidsperioden var å holde landet nøytralt og opprette egne konsulater for handel og skipsfart. Når de i 1906 skulle legge en plan for hvordan utenrikspolitikken skulle drøftes etter unionsoppløsningen med Sverige, kom flertallet frem til at det skulle opprettes en utenriktjeneste med både diplomati og et konsulatvesen. Utenrikspolitikken på denne tiden besto av å holde Norge utenfor konflikter og

kriser. Denne nøytralitetspolitikken holdt gjennom første verdenskrig og helt frem til andre verdenskrig hvor Norge ble involvert til tross for ønsker om å bevare en nøytral posisjon. Etter å ha blitt okkupert 9.april 1940 og frem til 8.mai 1945 fant politikerne ut at alliansebygging var kritisk for sikkerheten. Her trengtes det en sikkerhetsgaranti fra en stormakt og på denne tiden var det bare USA som hadde kapasitet til å kunne bidra til denne sikkerhetsgarantien man ønsket. Samtidig hadde man i Norge et ønske om å ikke terge Sovjetunionen til øst og det ble dermed bestemt at USA ikke skulle ha militære baser i Norge og man skulle ha et lavt militært nærvær i Finnmark. Det var også kritisk med en bred enighet om hvilken linje man skulle legge den norske utenrikspolitikken til. Dette varte gjennom hele den kalde krigen. Det blir hevdet at Norges medlemskap i NATO hadde holdt med tanke på traktatens paragraf 5, men for et lite land i utkanten av Europa var det ikke noe man var sikker på og det ble dermed lagt ned mye innsats for å sikre hjelp fra alliansepartnere om det skulle trengs. Dette ble gjort ved å legge til rette for forhåndslagre til militært materiell og en 3 prosents realvekst til styrking av forsvaret. (Bull, 2008)

Nøytralitetspolitikken som Norge førte fra 1814 og fremover var bygd på et ønske om å behandle alle stormakter likt og dermed forsøke å unngå involvering i væpnede konflikter. En kritisk del av denne politikken var at Norge aldri måtte komme i konflikt med Storbritannia. Dette var på grunn av Storbritannias internasjonale makt og en teori norske politikere hadde om at Storbritannia hadde kommet dem til unnsetning om det skulle dukke opp noen kriser. De antok at dette kom til å samsvare med Storbritannias egne interesser. Samtidig krevde dette at Norge samarbeidet med Storbritannia om de ønsket hjelp med noe. Dette går igjen dårlig overens med nøytralitetspolitikken Norge forsøkte å føre og som holdt helt frem til andre verdenskrig. (Berg, Norsk utenrikspolitikk etter 1814, 2016, ss. 18-19)

Før Norge kunne bestemme hvordan de selv skulle drifte en utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk var det landene Norge var i Union med som hadde styrende makten. Mot slutten av Krimkrigen ble Norge dratt inn en avtale av Sverige hvor de to kongerikene avtalte med Storbritannia og Frankrike at de ikke skulle oppgi noen landområder til Russland. De to landene skulle heller ikke bytte landområder eller ikke gi Russland beite- og fiskerettigheter innenfor deres landegrenser. Hvis Russland bestemte seg for å invadere eller angripe Sverige eller Norge skulle Frankrike og Storbritannia sende nok styrker for og raskt kunne slå tilbake de russiske styrkene. Denne avtalen ble kalt Novembertraktaten av 1855 og ble med det Norges første stormaktsgaranti. Dette var da en avtale som var direkte rettet mot en av Norges nærmeste naboer, Russland. Denne frykten for Russland var noe som hadde vokst frem siden

Napoleonskrigene og Napoleons invasjon i 1812. At dette resulterte i en frykt for Russland i vestlige land i Europa kan deles i to hovedgrunner, først og fremst ble den mektige franske hæren bekjempet av Russland. Dette i seg selv var en stor overraskelse ettersom Napoleons styrker hadde herjet i Europa en god stund uten noen særlige tap på dette tidspunktet. Russernes innmarsj i Paris i 1814 overbeviste dermed de vestlige landene om at Russland var en stor militærmakt. Den andre grunnen, som også henger sammen med det over er hvordan det franske propagandavesenet fikk invasjonen av Russland til å virke som en nødvendig militæraksjon for å sikre Vest-Europa mot barbarene i øst som ville ødelegge sivilisasjonen i vest. Når man dermed så at russerne overvant de franske styrkene og inntok Paris, ga dette de vestlige landene en ekstra overbevisning om at russerne var ute etter å ødelegge den vestlige sivilisasjonen. Denne frykten for russerne bidro til at vest mot øst-tankegangen ble gjeldende i Europa. Før dette hadde Russland blitt sett på som et nordlig land. Vest mot øst-tankegangen er noe som har vært veldig aktuelt siden det ble en vanlig ide etter denne hendelsen. Dette er også veldig relevant for dagens situasjon og hvordan Norge har forholdt seg til naboskapet til Russland gjennom årene. (Nielsen, 2008)

Etter den kalde krigen ble avsluttet i overgangen fra 80-tallet til 90-tallet og til i dag har den norske sikkerhetspolitikken endret seg mye mindre enn andre europeiske land rundt oss. Dette er det flere ulike grunner til. Norge har siden medlemskapet i NATO ble inngått holdt ved at NATO er en sikkerhetsgaranti som man har tro til. Dette er det en generell konsensus om blant norske politikere. NATO samarbeidet gir i forlengelse også en sikkerhetsgaranti fra USA, som er den viktigste allierte partneren når det kommer til militærmakt. Det er spesielt tre forhold som er grunner til at den norske sikkerhetspolitikken har holdt seg relativt lik den siste tiårene. Den første grunnen skyldes kontinuiteten i en geografisk bekymring man har i Norge. Landet ligger relativt utsatt til i Nord-Europa. Vi har store deler av økonomiske sikkerheten liggende rett utenfor landet i havet med både olje og fiskerinæring. Dette sammen med det faktumet at en av våre nærmeste naboer er Russland gir Norge et økt fokus på territoriell sikkerhet. En annen grunn er at i motsetning til mange av de andre europeiske NATO-landene har ikke Norge blitt medlem i EU. Et EU-medlemskap har gitt mange av de andre mindre europeiske landene økt sikkerhet og et mer eurosentrisk syn på sikkerhet gjennom en felles EU utenrikspolitikk og forsvarssamarbeid. Den siste av de tre grunnene er at den norske utenrikspolitikk og i forlengelse av den sikkerhetspolitikken har båret preg av en generell konsensus. Det har ikke nødvendigvis vært slik at alle politikere er enige om måten utenrikspolitikk driftes på, men de partiene som har hatt og som oftest har

regjeringsmakt er enige i de store linjene for denne politikken og det blir dermed få endringer. På denne måten kan det være at denne konsensusen og den generelle enigheten har gjort at det blir gjennomført færre kritiske debatter rundt temaet og det blir da ikke noe ordskifte rundt de utfordringer man møter i nyere tid. (Lunde, Thune, Fleischer, Grünfeld , & Sending, 2008, ss. 76-78)

Vi kan se på den norske sikkerhetspolitikken som en del av garantipolitikken som har blitt ført siden Norge ble et fritt, selvstendig land. Norge har siden Integritetstraktaten ble signert stort sett vært en stat med stormaktsgarantier fra en eller flere stater. Integritetstraktaten varte frem til 1928 og etter denne ikke var i bruk lenger var det et par korte perioder hvor Norge manglet stormaktsgarantier, men i både folkeforbundsperioden i mellomkrigstiden og startfasen av FN-medlemskapet etter andre verdenskrig var perioder med kollektive garantiavtaler. Etter dette kom NATO-medlemskapet på plass og Norge hadde da fått sikret seg stormaktsgarantier fra flere stormakter innad i organisasjonen. Her var også avtalens paragraf om at et angrep på et medlemsland må sees som et angrep på alle medlemslandene en god sikkerhetsgaranti for et lite land i Nord-Europa. (Berg, Selvstendig og beskyttet; Det stormaktsgaranterte Norge fra Krimkrigen til NATO, 2008, ss. 9-11).

Disse stormaktsgarantiene faller inn under ulike perioder i norsk utenrikspolitikk, men til tross for at man kan dele opp utenrikspolitikken til flere ulike tidsperioder ser man også at det ikke er store forskjeller på selve politikken. Det er heller kulissene og verden rundt som endrer seg. Berg legger frem en metafor som Olav Riste brukte for å beskrive Norges sikkerhetspolitiske historie. Han beskriver den som enten en rakett med to trinn eller et skip med dobbel bunn. Disse metaforene brukes for å forklare hvordan stormaktene hadde en felles interesse om å holde Norge utenfor kriger og det andre var en generell overbevisning om at det var i de vestlige stormaktenes interesse å hjelpe Norge mot å bli involvert i konflikter. (Riste, 1984). Denne beskrivelsen av den norske sikkerhetspolitiske historien kan fornyes og utvides i nyere tid. Denne såkalte totrinnsraketten kan utvides til et firdobbelt sikkerhetsnett. Her har man fire ulike geografiske sirkler som overlapper hverandre, som er FN, EU, Norden og NATO. Dette er en henvisning til hvordan Norge har arbeidet for å spre sikkerhetsgarantiene sine mer de siste årene. De gamle stormaktsgarantiene blir nå byttet ut med institusjoner, som kan bidra med sikkerhetspolitikk. (Toje, 2010)

Fredsnasjonsrollen

Norge har til tross for sin status som en småstat lenge hatt en tradisjon for fredsarbeid i utenrikspolitikken. Helt siden Norges medlemskap i NATO var under debatt i 1949 har

fredsarbeidet blitt vektlagt som særdeles viktig for Norge som stat. Utenriksminister Halvard Lange sa i 1949 at «Norges alt overveiende interesse er fred», samt «Norges hele utenrikspolitiske tradisjon entydig gjør det klart at vi har intet annet ønske med vår deltaking i internasjonal politikk enn å yte det bidrag vi kan til at det kan råde fred, fordragelighet og samarbeid statene og folkene imellom.» Med dette utsagnet kan vi forstå at fredsarbeidet er noe som har vært viktig for Norge lenge før andre verdenskrig. Utenriksminister Halvdan Koht beskrev i 1902 fredsarbeidet som et kall eller en oppgave for Norge. Fredsarbeidet Norge står for gjennom utenrikspolitikken sin er ikke nødvendigvis bare et ønske om fravær av krig, men også ønsker om utvikling som kan la det være fred over lengre tid. Dette vil innebære forskjellige ting til ulike situasjoner, men innebærer oftest utvikling av velferden og en bedre hverdag for befolkningen i krisesituasjonen. Fredsarbeidet har utviklet seg gjennom årene og startet med et søkelys på å legge et grunnlag for statlig nøytralitet, frihandel og å utvikle folkeretten. Fem år etter andre verdenskrig ble avsluttet lå hovedfokuset i fredsarbeidet til Norge på forbedring gjennom FN. Fokuset her var å skape en åpnere internasjonal handel og å styrke folkeretten. Dette kom sammen med arbeidet med tilrettelegging og mekling i ulike konflikter og fredsprosesser. (Leira, 2007)

Den norske fredstradisjonen har utviklet seg gjennom tre hovedstrømninger i løpet av de over 100 årene tradisjonen har vart. Det startet med at fredstradisjonen ble definert på 1890-tallet og ble satt i sammenheng med den folkelige-demokratiske og liberale Venstre-bevegelsen. Tanken var da at fred i andre land skulle oppnås gjennom frihandel, opplysning, internasjonalt samarbeid og organisering, samt utvidelse av folkeretten. Videre ble det gradvis utviklet og utvidet i en sosialdemokratisk retning, som passer Norges styreform bedre i nyere tid. Da bygde man på den internasjonale solidariteten som kjennetegnet arbeiderbevegelsen i starten. På denne tiden kom bistand og utviklingsarbeidet godt i gang. Siste man kan se er den klare forbindelsen til en sterk kristen nestekjærlighetstradisjon. Dette kom ekstra sterkt frem i perioden hvor Kjell Magne Bondevik var statsminister. Dette er riktignok bare noen hovedtrekk som den norske fredstradisjonen bærer preg av, som vi finner i statlig arbeid, men enda tydeligere hos organisasjoner utenom staten. Disse organisasjonene har hatt mye å si på hvor Norge har engasjert seg i fredsarbeid de siste tiårene og hvordan arbeidet har utviklet seg. Noen slike organisasjoner er Røde kors, Kirkens nødhjelp og UNICEF. (Leira, 2007)

Fredsarbeidet som Norge har hatt som en stor del av utenrikspolitikken de siste 100 årene har vært vanskelig å gjennomføre før etter den kalde krigen ble avsluttet på slutten av 90-tallet. Når den kalde krigen sluttet, var det en tid for fredsarbeid og en mulighet for Norge å arbeide

for å finne sin plass i det internasjonale samfunnet og verden. Jan Egeland argumenterte i slutten av den kalde krigen for at små stater hadde bedre forutsetninger for å drive med fredsarbeid enn det stormaktene hadde og denne tankegangen utviklet seg videre til det man kan kalle den «norske modellen». Utenriksdepartementet beskriver denne modellen i 2007 med en liste ulike punkter som kort skal beskrives her. Det starter med viljen til å bistå over lengre tid og viljen til å inkludere alle parter. Bruke ressurser til bistandsarbeidet, her gjelder også en stor grad av fleksibilitet og en mulighet for langsiktige overføringer. Et nært samarbeid mellom frivillige organisasjoner og staten. Mye erfaring med ulike fredsprosesser, som vil si at Norge vet en del om hvordan slike prosesser utvikler seg og at Norge har en bevissthet om at alle de ulike prosessene er unike på hver sin måte. Norge har et godt forhold til de fleste i det internasjonale samfunnet og nyter godt av troverdigheten som følger. En mangel på kolonifortid og egeninteresser i konfliktområder gjør at fredsarbeidet kan utføres uten at man blir mistenkeliggjort. Sist har den «norske modellen» dannet en rolle som tilrettelegger i stedet for mekler, som da vil si at det endelige arbeidet for å komme til en fredelig løsning ligger hos partene. Denne modellen ga i starten gode og raske resultater, men man har i nyere tid innsett at fredsarbeid tar mye tid og at alle konflikter må forstås på sine premisser. (Leira, 2007)

Det norske fredsarbeidet bygger på både idealpolitiske motiver og realpolitiske ideer. Disse ideene kan også trekkes opp mot et konstruktivistisk verdenssyn. Konstruktivismen i denne settingen handler om hvordan alle stater har flere ulike identiteter og hvordan disse identitetene samhandler vil da være forskjellig. Eksempler på slike identiteter er «NATO-medlem» eller «europeisk». Gjennom konstruktivismen vil man forsøke å skape en orden i verdenssamfunnet som står i kontrast til en anarkisk verdensorden. Det man er ute etter er dermed en viss orden i verdenssamfunnet og forutsigbarhet. (Hopf, 1998). Store deler av den norske befolkningen synes at fredsarbeidet Norge deltar i en positivt og flere politiske partier er positive til arbeidet. Dette kan være fordi mange ikke forsøker å distansere seg fra lidelser rundt omkring i verden, ofte langt hjemmefra, men heller vil forsøke å bedre hverdagen til flest mulig. Denne tankegangen ligger til grunn sammen med en tankegang om at fredsarbeidet Norge bidrar med rundt om i verden bidrar hjemme. Dette er en måte å tenke på hvor man ser en direkte sammenheng mellom fred i verden og at det forblir fred i Norge. Man kan dermed tolke fredsarbeidet til Norge som en del av sikkerhetspolitikken. At Norge eventuelt skulle bli trukket inn i en krig eller en væpnet konflikt er ikke hovedbekymringen, men det er heller å unngå konsekvensene av kriger, som er flyktningstrømmer, ustabilitet og

kaos i verden. Disse problemene kan igjen skape flere problemer med ulike former for organisert kriminalitet og muligens terrorisme. (Leira, 2007).

Et dilemma som kommer frem i Norges fredsarbeid er hvordan engasjementspolitikken verdier og prinsipper ikke nødvendigvis alltid peker i samme retning og rollen til Norge som tilrettelegger for fredsarbeid mister dermed verdi. Grunnene til at dette skjer er Norges to ulike roller i internasjonalt fredsarbeid. En rolle som tilrettelegger for gode fredsprosesser hvor alle parter kan fremme sine meninger og en rolle som forkjemper og håndhever av menneskerettigheter. Disse rollene kan til tider kolliderer. Grunnen til at disse rollene ikke går så godt overens er fordi de er ganske motstridende i hvordan man går frem i prosessen. Fredsarbeidet krever at man går pragmatisk og forsiktig frem for å skape et miljø for å kunne ha gode samtaler mellom partene, mens menneskerettighetspolitikken krever en hardere hånd og direkte kritikk av ulike parter. Disse forskjellene gjør engasjementspolitikk til en krevende oppgave og noe som har vært og fortsatt kommer til å være vanskelig. (Lunde, Thune, Fleischer, Grünfeld , & Sending, 2008, ss. 205-206)

Konfliktens bakgrunn

Afghanistan er et land i Midtøsten hvor det har vært uro, krig og borgerkrig siden 1973. Det har vært flere ulike tidsperioder hvor ulike parter har kjempet, som for eksempel når Sovjetunionen invaderte Afghanistan i 1979. De sovjetiske styrkene trakk seg ut av Afghanistan i 1989, etter 10 år med krig. I denne perioden er det sagt at det omkom mellom 850 000 og 1,5 million sivile liv. Dette la et grunnlag for en borgerkrig som skulle prege landet frem til Taliban oppsto i 1994. Denne gruppen oppsto som en reaksjon på vanstyre til alle de forskjellige krigsherrene som hadde kommet til makt i løpet av borgerkrigen. I 1996 tok Taliban makten i Kabul og dermed også regjeringsmakten i Afghanistan, før de i 1998 tok kontroll over gjenværende områder nord i landet. På dette tidspunktet hadde Taliban kontroll over hele landet, men til tross for dette var det fortsatt indre stridigheter i landet. For å oppnå denne kontrollen fikk Taliban støtte av Pakistan, Saudi-Arabia og etablerte et samarbeid med Al-Qaida. Dette muliggjorde terrorangrepet mot USA 11. september 2001, som ble den utløsende faktoren for at USA og NATO startet de militære operasjonene i Afghanistan. (Ulriksen, 2015). Taliban var en gruppering som ble startet av islamske fundamentalister. (Heller, 2006). Det var få blant lokalbefolkningen som syntes tapet av Taliban-regimet var en krise. Regimet hadde brukt Sharialover under styret sitt og mange grusomme handlinger ble gjennomført. Steining og henrettelser var ikke unormalt under dette regimet. (Lowe, 2005). En slik type politikk som de fundamentalistiske i Taliban driftet er bare en av flere ulike

tilnærminger til politiske bruk av Islam. Andre typer kan være militant, ekstremistisk, osv. En grei måte å definere politisk Islam er: Islam brukt med et politisk formål. Siden dette begrepet har en del svakheter er det et annet begrep som favner om flere grupper som kalles Islamisme. Dette begrepet er ikke like abstrakt som politisk Islam og tar for seg de bredere målene til en eventuell islamsk bevegelse, som Taliban eller ISIL. Disse grupperingene har ofte tre karakteristikk som er vanlige. Det er først og fremst at de selv kaller seg en islamistisk bevegelse. Det andre er at de ønsker å få på plass en islamistisk stat som styrer gjennom Sharialovene. Sist kan man se at de organiserer seg spesifikt med det formålet å oppnå målene sine. Disse grupperingene kan ved anledning være voldelige og denne volden kan ofte brukes for å undertrykke demokratiske ytringer eller ytringsfriheten. Denne formen for maktbruk går under politisk vold, mens et annet maktmiddel en slik gruppe kan ty til er terrorisme.

(Knudsen, 2003)

Det var i sammenheng med dette at Norges engasjement og bidrag til denne internasjonale krisen startet. Norges bidrag kom som en følge av et par ulike grunner. En er at USA hevdet at angrepet mot amerikansk jord var et angrep mot det vestlige demokratiet og måten vesten levde på og dermed utløste dette angrepet artikkel 5 i Atlanterhavspakten, som sier at alle NATO-medlemmer skal være med å bidra når et medlemsland blir angrepet. Grunn nummer to for Norges deltakelse i det som kom til å bli en langvarig internasjonal konflikt var FNs godkjenning av en militær intervensjon i Afghanistan etter at Taliban ikke etterkom USAs krav om utlevering av Osama Bin Laden. Etter disse to grunnene var på plass var det mulig for Norge å sende militære styrker til Afghanistan. (Bergmann, 2015)

Det finnes ulike begrunnelser for hvorfor det var flere av NATOs medlemsland som involverte seg i Afghanistan. Det hadde nok gått fint for USA å håndtere den første operasjonen uten flere militære bidrag. En av grunnene man kan se for seg er at de ulike medlemslandene var midt oppi en usikker overgang fra den lange perioden med kald krig og nå skulle man over til en ukjent verdensorden hvor man ikke visste helt hvordan slike konflikter skulle håndteres best mulig. To andre grunner som man kan trekke frem er den nye frykten for internasjonal terrorisme som kom etter angrepene mot USA i 2001 og det var muligens en tanke innad i NATO om at det var viktig å handle for å bevare NATO som en slagkraftig allianse i verdenssamfunnet. (Knutsen & Dyndal, Innledning, 2012)

Omfanget av konflikten i Afghanistan etter de vestlige landene sendte militære styrker i 2001 har vært ganske stort, men i forhold til andre konflikter som faller inn under samme tidsperiode har det i Afghanistan ikke dødd i nærheten av like mange. Siden det ikke er så lett

å regne ut et estimat uten å skulle ta opp dilemmaet med å telle antall døde ut ifra dødsårsak blir det vanskelig. Det regnes med at i perioden 2001 til 2014 ble rundt 21 000 mennesker drept som følge av vold. Dette ekskluderer alle de som har omkommet på grunn av andre årsaker, som mangel på medisinsk hjelp og en mangel på tilstrekkelig mat. Det er også vanskelig å si om dette er et antall som bare inneholder sivile eller om det i tillegg til sivile er telt med opprørsstyrker. Siden jeg nevner at dette ikke er så mange som andre konflikter kan et eksempel være til hjelp her. I Syria i perioden 2011 til 2014 døde mellom 150 000 og 200 000 mennesker. Disse antallene er mest sannsynlig bare sivile tap, men det kan ha blitt telt med noen opprørere. Blant de kjempende partene i konflikten omkom det en betraktelig mye større andel mennesker. De afghanske styrkene fra hæren, politiet og andre private sikkerhetsselskap mistet rundt 23 000 mennesker, mens opprørerne antar man at mistet mellom 20 000 og 35 000 mennesker. De vestlige styrkene hadde et betraktelig mye mindre personell tap i denne konflikten enn de andre krigførende partene, men det omkom i underkant av 3500 mennesker. Største andelen fra USA og Storbritannia. Ti norske soldater mistet livet i Afghanistan. (Ulriksen, 2015)

I Afghanistan hadde de vestlige styrkene i starten et oppdrag som baserte seg på å bekjempe terror. Dette ble gjort ved å bekjempe Al-Qaida og Taliban. Denne militære operasjonen ble kalt «Operation Enduring Freedom». Denne operasjonen ble ledet av amerikanerne og ble startet først i oktober 2001, når de vestlige styrkene ankom landet. Enduring Freedom hadde en annen målsetting, tilnærming og en ulik kommandostruktur enn den andre store operasjonen som foregikk i samme tidsperiode. Denne skal jeg nevne lengre ned i avsnittet. For å effektivisere arbeidet inngikk lederne for Enduring Freedom avtaler med flere ulike lokale krigsherrer rundt om i Afghanistan. Dette styrket de lokale krigsherrenes makt på landsbygda, som igjen skapte problemer for den andre militære operasjonen de vestlige styrkene driftet. Den andre militære operasjonen ble kalt ISAF. Dette var styrken som de norske soldatene var med i. ISAF sitt oppdrag når styrken ble etablert i 2002 var å sikre den afghanske regjeringen i Kabul og hjelpe den afghanske staten med gjenoppbygging av landets infrastruktur. Denne geografiske begrensingen for ISAF varte bare frem til 2004 og etter dette ble denne styrken spredt til hele Afghanistan. (Ulriksen, 2015). ISAF som nå skulle, støtte den afghanske regjeringen rundt omkring i landet og ikke bare Kabul møtte på flere problemer på landsbygda. Her hadde de lokale krigsherrene mye makt og det var ikke alltid lett å få gjort noe særlig produktivt. Dette vil da muligens være en av de mange grunnene til at oppdraget

var såpass vanskelig å løse. De vestlige styrkene hadde kanskje hatt det lettere om de hadde samlet styrkene mer og fått etablert noen klare mål og hatt en felles kommandostruktur.

Konflikten i Afghanistan kan sees på et par ulike måter hvor det første perspektivet, som var hyppigst brukt blant amerikanske styrker, var at konflikten kunne bli forstått som en væpnet konflikt mot en fiende, som man definerte som Taliban og samarbeidspartneren Al-Qaida. Det andre perspektivet som heller vektla at man kunne se konflikten som et sammenvevd lappeteppe med hundrevis av pågående og «sovende» konflikter mellom veldig mange ulike grupper. Med dette perspektivet kan man se at endringene som kom i maktbalansen mellom den nasjonale regjeringen og de lokale myndighetene og krigsherrene på landsbygda førte til at mange konflikter kom frem i lyset igjen. Hovedpoenget med dette perspektivet er at sikkerhetssituasjonen i Afghanistan først og fremst har blitt påvirket av lokale røtter. Som vil si at til tross for at vestlige styrker fikk god kontroll over Kabul rimelig enkelt, var kontroll over sikkerheten på landsbygda et problem som var meget vanskelig å løse. (Ulriksen, 2015)

Med den største andelen av vestlige styrker fra USA og med et perspektiv som enkelt og greit sier at man skal bekjempe Taliban og Al-Qaida har det resultert i at misnøyen blant lokalbefolkningen økte over tid. Dette resulterte i at Taliban klarte å bygge opp styrken sin igjen etter tapet de led i 2001-2002. På denne måten kan man si at et av hovedproblemene de vestlige styrkene i ISAF og Operation Enduring Freedom hadde var at de egentlig ikke helt forstod samfunnet de forsøkte å drive en væpnet konflikt i. Ved å støtte visse parter kan man skape fiender av andre parter som i første omgang egentlig var en alliert. Disse partene kan velge å støtte Taliban til tross for at de ikke sympatiserte med ideologien eller handlingsmåten deres. Dette gjør igjen jobben til de vestlige styrkene vanskeligere. (Ulriksen, 2015)

Etter den første planen om å bekjempe Taliban og Al-Qaida var gjennomført ble neste steg å styrke de afghanske sikkerhetsstyrkene, slik at de kunne ta over ansvaret for å sikkerheten fra NATO. I 2012 ble disse målene nesten nådd med en hær på 195 000 soldater og en politistyrke som talte 157 000, men på grunn av den pågående krigføringen var tapene store og det ble vanskeligere og vanskeligere med rekruttering. Et annet aspekt å tenke på her at denne økningen i militærmakt koster masse penger og den afghanske regjering var helt avhengig av hjelp utenfra. Oppbyggingen av den militære styrken har heller ikke bidratt til å minske maktbalansen i landet og målet med dette var å styrke den sentrale regjeringmakten og i den samme prosessen svekke noen av de lokale krigsherrene. Denne prosessen hadde muligens ikke den ønskete effekten. I Afghanistan forsøkte de vestlige styrkene å få på plass et demokrati. Dette antok de at kom til å bidra til sikkerheten og skape fred i landet. Et

problem med dette var at for å kunne lage demokratiet må man flytte makt og endre maktforhold. Men det er lettere sagt enn gjort å flytte makt og i land som Afghanistan er det lite sannsynlig at de med makt gir fra seg den frivillig. Dette vil da igjen skape mer konflikt i landet. Et nytt demokratisk styre vil ikke nødvendigvis heller arbeide på samme måte som en regjering fra vestlige land. Det er en stor fare for at den nye regjeringen kommer til å styrke sin egen posisjon i samfunnet og da også de velgerne som stemte på regjeringen. Dette vil igjen svekke posisjonen til noen grupper, som i Afghanistan da heller har muligheten til å støtte Taliban. (Ulriksen, 2015). Et spørsmål som kan dukke opp i etterkant av denne militære operasjonen som NATO gjennomførte i Afghanistan er hvorfor oppdragets mål om å drive med «sikring» skulle involvere «statsbygging» og «demokratisering». Dette er et par av de delene av operasjonen som ikke gikk som planlagt og man kan tenke seg til at det er mulig vestlige ledere har misforstått hva Afghanistan egentlig trengte og dermed har vært overambisiøse med å tro at alle land kan bli demokratiske i løpet av en kort tidsperiode. Tradisjonelt sett har Afghanistan hatt et statsløst samfunn hvor stammetilhørighet har bestemt hvilke rettigheter man har i samfunnet. Utenom noen få områder med en mer moderne tilnærming til samfunnet har denne stammeformen for samfunn vært styrende. (Knutsen & Dyndal, Innledning, 2012)

Afghanistan har i mange år vært et land med store interne uroheter og har vært involvert i ulike væpnede konflikter med andre land eller grupperinger. Det har gjennom årene vært flere stormakter som har forsøkt å få kontroll over Afghanistan, men de fleste forsøkene har resultert i mindre vellykkete forsøk fra de ulike invaderende maktene. Utenom disse stormaktene har også ulike naboland søkt innflytelse og makt over hvordan utviklingen i Afghanistan blir. En av disse landene er Pakistan. Helt siden den britiske tjenestemannen sir Mortimer Durand tegnet opp grensen mellom Afghanistan og Pakistan i 1893 har spenningen mellom landene økt. Ved å sette opp grensen der han gjorde ønsket britene å oppnå en avskjæring av de pashtunske stammene og dermed hindre at de skulle bli en trussel for det britiske styret. Gjennom denne planen håpte de britiske lederne i regionen at de kunne bruke denne regionen som en bufferstat for å forhindre en økning av afghansk, og senere russisk innflytelse i regionen. Etter at Pakistan ble en stat i 1947 ble denne linjen et problem for de to landene da det i denne regionen ble en del konflikter og kraftig ordbruk. En måte de to landene forsøkte å ødelegge for hverandre var ved å støtte ulike grupperinger som drev med diverse kriminelle operasjoner innenfor nabolandets grenser. En gruppering som Pakistan valgte å støtte ble etter hvert kalt Mujahedin, som kjempet mot Sovjetunionen under

invasjonen som startet i 1979. På denne måten ønsket Pakistan innflytelse i Kabul og også forhindre et sovjetisk forsøk på å sammenslå de pashtunske stammene til et eget område som de kalte «Pashtunistan». Ved å støtte Mujahedin sammen med USA og Saudi-Arabia og i etterkant støtte Taliban oppnådde Pakistan en økende innflytelse i Kabul og samtidig klarte de å forhindre at andre land i regionen, som India og Iran fikk noe særlig makt i landet. (Hansen D. , 2012)

Empiri

I denne oppgaven har jeg hatt en del ulike valg å ta ved valg av empirien som jeg skulle analysere. For det første er dette fagfeltet rimelig stort og det er mange ulike typer kilder jeg kunne valgt å forholde meg til. For å avgrense dette var det i første omgang viktig å bestemme meg for hva jeg ville undersøke rundt Afghanistan-konflikten. Når jeg da fant ut at en politisk synsvinkel kunne være interessant ble det mulig å avgrense litt, men det gjenstod fortsatt mange ulike typer skriftlige og muntlige kilder jeg kunne forholdt meg til. Etter dette ble valget å avgrense videre til å kun forholde meg til et norsk perspektiv. Dette gjorde det lettere å forholde seg til volumet av kilder, som nå var kraftig redusert. Men for å kunne jobbe med diskurs endte til slutt valget på skriftlige kilder i form av taler.

Talene jeg endte opp med å velge var taler som har blitt holdt av ulike statsministre og utenriksministre fra samtlige norske regjeringer siden 2001 og frem til 2021. Disse talene har til felles at de alle inneholder uttalelser om konflikten i varierende grad. Antallet taler jeg har forholdt meg til og analysert i denne oppgaven er 29 stk. Det er ganske jevnt fordelt på de ulike politiske partiene, siden perioden for det meste var preget av to ulike regjeringer fra de ulike sidene av den norske politikken med Arbeiderpartiet og Høyre i førersetet i de regjeringene. Jeg inkluderte i tillegg noen taler fra Bondevik-regjeringen som satt i 2001 og frem til 2005. Her er det da Kjell Magne Bondevik som statsminister og utenriksministeren Jan Petersen som er relevante i denne oppgaven fra den regjeringen. Store deler av de andre talene ble holdt av Erna Solberg (H), Jens Stoltenberg (Ap) og Jonas Gahr Støre (Ap). Talene ble holdt ved ganske forskjellige anledninger og til ulike publikum eller lyttere. Dette gjorde at innholdet i talene varierer en god del. Variasjonen i innholdet gjenspeiles også i sikkerhetssituasjonen i Afghanistan på det gitte tidspunktet hvor talen ble holdt.

Talene er fordelt på de ulike partiene og de ulike politikerne som følger i kronologisk rekkefølge:

- Thorbjørn Jagland (utenriksminister Ap) 1 tale fra 2001

- Kjell Magne Bondevik (statsminister Krf) 4 taler fra 2001 til 2005
- Jan Petersen (utenriksminister H) 6 taler fra 2001 til 2005
- Jens Stoltenberg (statsminister Ap) 7 taler fra 2005 til 2012
- Jonas Gahr Støre (utenriksminister Ap) 4 taler fra 2006 til 2011
- Erna Solberg (statsminister H) 6 taler fra 2008 til 2021
- Ine Marie Eriksen Søreide (utenriksminister H) 1 tale fra 2018

Totalt ender jeg da med 4 taler fra Bondevik og Krf som da var en sentrumsregjering, 12 taler fra ulike arbeiderpartipolitikere fra ulike regjeringer, med hovedmengden fra Stoltenbergs koalisjonsregjering med SV og Sp. Fra den andre siden av sentrum har jeg med 13 taler fra ulike høyrepolitikere. Her er talene av Erna Solberg og Ine Eriksen Søreide fra samme regjering som var en koalisjonsregjering med Frp. Mens talene til Jan Petersen stammer fra hans tid som utenriksminister i Bondeviks koalisjonsregjering.

I arbeidet med innsamling av de ulike talene fra de tidligere statsministrene og utenriksministrene ble det også vurdert å inkludere taler holdt av de forhenværende forsvarsministrene. Dette ville vært det neste logiske steget for å ekspandere mengden med empiri om ikke de første 29 talene var nok for å kunne gjennomføre diskursanalysen eller at resultatet ville gagnet av flere taler. Dette var en mulighet som ble kontinuerlig vurdert igjennom denne skriveprosessen. Grunnen til at jeg valgte å ikke inkludere forsvarsministre i første omgang var den store mengden med empiri jeg da ville ha sittet med. Talene holdt av forsvarsministrene inneholdt ved første øyekast mye lignende fra talene holdt av statsministrene og utenriksministrene, men med en mer militær synsvinkel. Dette kunne ha passet bra med det utenrikspolitiske perspektivet jeg har gått for, men mengden empiri ville muligens vært for stor for en masteroppgave.

Analyse av taler

I denne delen av teksten skal jeg ta for meg talene som jeg beskrev i empiri kapittelet og se hvordan politikerne uttaler seg om sikkerhetspolitikk, utenrikspolitikk og internasjonal status over tid. Det har jeg tenkt å gjøre ved å se på hvordan de ulike politikerne snakker om Afghanistan-konflikten og hvordan de trekker Norges engasjement i denne militære operasjonen opp til de ulike typene med politikk. Ulike aspekter som er verdt å se på er hvordan de ulike politikerne begrunner den norske deltakelse, hvilke rolle er det de gir soldatene som er ute på oppdrag og hvordan bruker Norge ressursene de har tilgjengelig i konflikten. Jeg skal i analysen min arbeide kronologisk fra 2001 til 2021. Dette vil gi en god

flyt og det vil være lettere å finne frem. Det som er skrevet om Norges relasjoner til ulike deler av verdenssamfunnet og de ulike organisasjonene er aspekter som kommer til å komme opp flere ganger og det som er skrevet i de tidligere kapitlene over vil da være noe som vil gi mening når jeg tar det opp igjen i analysen hvor de passer inn.

2001-2005: Bondevik-regjeringen

11. september 2001 ble USA angrepet av terrororganisasjonen Al-Qaida. Dette angrepet kostet mange mennesker livet ved de forskjellige angrepsstedene. For å kunne stille de ansvarlige for en rettsak eller fengsling var det viktig å få utlevert de ansvarlige fra landet de gjemte seg i. Dette landet var Afghanistan, som i denne tidsperioden var under ledelse av Taliban. Taliban nektet å overgi de ansvarlige fra Al-Qaida, noe som resulterte i en invasjon av landet for å hente de ut selv.

Mens denne krisen utfoldet seg arbeidet den norske staten med å utarbeide sin politikk for å avgjøre hvordan denne situasjonen skulle håndteres fra norsk side. Thorbjørn Jagland var i denne perioden norsk utenriksminister og holdt 1.oktober en tale for Oslo Militære Samfund. I denne talen forteller Jagland om hvordan regjeringen er beredt på å handle og hvordan denne krisen påvirker folk flest. Jagland gir uttrykk for at disse angrepene ikke bare var et angrep på USA, men mot verdenssamfunnet i sin helhet og at dette angrepet også er rettet mot verdiene som er viktige for det internasjonale samfunnet. Han fortalte videre om hvordan kampen mot terrorisme var en kamp som verden måtte stå sammen om, for å forhindre at frykten kunne spre seg og dermed svekke den demokratiske samfunnsformen og verdiene som hørte med. Han trekker frem tre ting som nå Norge skulle være med å støtte. Det er fordømmelsen av terroranslagene, spore opp og straffe de ansvarlige og styrke den internasjonale kampen mot terror. (Jagland, 2001)

Etter en lengre del hvor Jagland legger frem hvordan de ulike internasjonale organisasjonene FN og NATO har blitt enige om en framgangsmåte for situasjonen, sier Jagland at den norske stat har kommet med flere tilbud til USA og sagt at man er villig til å sende eventuelle militære bidrag til anti-terror operasjoner om det er behov. Han hevder også i denne sammenhengen at regjeringen har bestemt seg for at den norske stat etter beste evne skal imøtekomme alle ønsker USA har eller kommer med i prosessen man er i. Dette kan Jagland si med sikkerhet, fordi i denne situasjonen har man et folkerettslig mandat som gir USA og de som ønsker å hjelpe, anledning til å bruke væpnet makt mot terroristene og de som eventuelt forsvarer de. Her har FNs sikkerhetsråd stemt frem resolusjon 1368, som sier at angrepet på USA utgjør en trussel mot verdenssamfunnet og det dermed er lov å bruke væpnet makt om

nødvendig. NATO stemte i tillegg frem at dette angrepet faller inn under artikkel 5, som sier at ettersom USA nå da ble angrepet skal de andre medlemslandene bidra. FN og NATO er begge viktige garantister i den norske sikkerhetspolitikken. Jagland vektlegger også i talen sin at det er viktig for Norge å stille seg solidarisk med Det internasjonale energibyrå, da denne organisasjonen er viktig for norske økonomiske interesser. (Jagland, 2001)

Jaglands tale for de oppmøte ved Oslo Militære Samfund kan tenkes å være spesielt interessant for forsvars- og sikkerhetspolitikk, så når Jagland tar opp hvordan angrepene på USA vil virke som et «ekstra spark bak» for å få en fortgang i utviklingen av et forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid innad i Europa treffer han nok godt. Når han deretter grunnlegger dette med at muligheten for at USA etter terrorangrepene nå blir nødt til å rette en større andel av sine militære ressurser bort fra Europa og sikkerhetsarbeidet som ble gjort der, over til en kamp mot terrorisme vil dette gjøre at de allierte landene i Europa nå må stå for mer av sin egen sikkerhet. Dette vil igjen få følger for Norge, som har USA som sin fremste sikkerhetsgarantist. De sikkerhetspolitiske utfordringer vil være større og det er dermed viktig å utbedre best mulig ordninger og avtaler for samarbeid rundt sikkerhetspolitikken med EU. (Jagland, 2001)

Senere i talen sin forteller Jagland om hvordan FN signerte en konvensjon for å kunne bekjempe finansiering av terrororganisasjoner og at Norge har sluttet seg til denne og 11 andre konvensjoner fra FN mot terrorisme. Jagland vektlegger viktigheten av at Sikkerhetsrådet spiller en sentral rolle i kampen mot internasjonal terror og at USA velger å henvende seg til FN i denne situasjonen er meget positivt. FN vil på denne måten spille en kritisk rolle i dannelse av den globale strategien mot terrorisme og det er også i FN at man kan få en bred politisk støtte. På dette tidspunktet var også Norge en av landene som satt i Sikkerhetsrådet, noe Jagland hevder i talen gir Norge en mulighet for å være en aktiv pådriver i arbeidet med å utarbeide strategier og avtaler. Jagland ser mulighetene for store endringer i USA på grunn av den internasjonale støtten etter angrepene og håper at Norge kan bidra til å styrke det internasjonale samarbeidet om andre globale problemer på en mer fast basis etter denne krisen. (Jagland, 2001). Mye av det som Jagland snakker om i talen gir et inntrykk ovenfor lytterne i salen at den norske stat følger strømmen i denne krisen. Det er mye som blir sagt om resolusjoner og konvensjoner fra FN og NATO nevnes i form av artikkel 5 kravet, dette er gode kriterier for en norsk involvering uten at det skal virke som om Norge bare deltar og støtter USA i denne krisen fordi de er en av hovedgarantistene i sikkerhetspolitikken til Norge. Dette er en fin måte for Jagland å unngå konflikt og unødvendige diskusjoner rundt

hvilket mandat man egentlig har og ikke har til å gå til bruk av militær makt. Når FNs sikkerhetsråd har godkjent en militær intervensjon er det legitimt og ikke bare en stormakt som ønsker å fremme egne interesser. Hadde det derimot bare vært NATO som fremmet et ønske om deltakelse i en militær operasjon hadde nok den norske regjeringen hatt større problemer med å få med opposisjonen i Stortinget. Jagland tar også opp hvordan den humanitære situasjonen i Afghanistan er og at dette i seg selv er en god grunn til å intervensjonere i Talibans styre av landet.

Mot slutten av oktober 2001 tar Kjell Magne Bondevik over som statsminister igjen etter Stoltenbergs første regjering og han får på plass en ny regjering. Bondevik holder en tale 15. november hvor han redegjør kort om situasjonen i Afghanistan og denne talen holdt han på Stortinget under en debatt om situasjonen etter terrorangrepene mot USA. I denne talen redegjør Bondevik om hvordan situasjonen har utviklet seg siden den startet. Han vektlegger spesielt hvordan det internasjonale diplomatiske arbeidet fungerer og hvordan de er i en prosess hvor Taliban mister mer og mer kontroll over Afghanistan. Dette gir igjen en mulighet for at den humanitære situasjonen kan utbedres ved hjelp av hjelpeorganisasjoner. Bondevik vektlegger viktigheten av det militære maktmiddelet som blir brukt i konflikten, men at det ikke bare er på slagmarken denne konflikten må utkjempes. Det er i tillegg viktig å bedre den humanitære situasjonen, samtidig som man bidrar til oppbygging av et nytt styresett som kan drifte landet på en god måte og forhindre at det vokser frem nye terrorceller eller opprørsgrupper. For å få en ende på konflikten sier Bondevik at samholdet innenriks og spesielt utenriks må fortsette og at det er de felles anstrengelsene som gjør at de vil lykkes. (Bondevik, Virksomme ord, 2001)

8. november 2001 snakket Bondevik til et samlet Storting for å redegjøre for situasjonen etter terrorangrepene mot USA. Dette er ganske snarlig etter overtakelse av statsministerposten. Redegjørelsen til Bondevik har mange likhetstrekk med Jaglands siste redegjørelse for Stortinget om det samme temaet. Bondevik vektlegger den humanitære situasjonen en betraktelig del og vektlegger at Norge skal bidra med økende bistand til sivil befolkningen i Afghanistan. Den brede koalisjonen som har blitt dannet i etterkant av terrorangrepene nevnes en god del og det faktumet at så å si hele det internasjonale samfunnet har gitt sin støtte til USA er ekstraordinært. At NATO i enighet har kommet frem til at dette angrepet gjør at artikkel 5 trer i kraft vektlegges som et bevis på at forsvarsalliansen faktisk fungerer. Det kan gi en fornyet tillit til alliansen som Bondevik sier at har vært «selve ryggraden i vår egen sikkerhets- og forsvarspolitik i over 50 år» og at alliansen faktisk trår til når situasjonen

krever det. I sammenheng med NATO trekkes USA frem. Bondevik legger frem for Stortinget hvilke tilbud om støtte den norske stat har kommet med og, som Jagland sa i oktober samme år, er Norge klare for å imøtekomme USA ønsker etter beste evne. Dette er en måte for Norge å vise solidaritet til en av garantistene i den norske sikkerhetspolitikken. På denne måten vil man forsøke å sikre amerikanske bidrag om det skulle trenges i en konfliktsituasjon.

Bondevik tar opp utfordringene med en globalisert verden og sier at terrorisme er et globalt problem som må løses i fellesskap med hele det internasjonale samfunnet, men at det også er andre globale utfordringer som har nytte av å bli løst i felleskap. En styrking av et internasjonalt fellesskap er helt i samsvar med hvordan norsk utenrikspolitikk ønsker at verden skal være. Norges rolle som en humanitær bistandsyter kommer frem flere steder i talen. Situasjonen for sivilbefolkningen nevnes og at Norge har økt og skal øke bistanden mer et tema som tas opp, men det er også interessant å se at Bondevik tar opp et ønske om at visse typer klasebomber skal forbys. Dette er en bombetype som da USA har brukt i starten av konflikten og i tidligere konflikter. Med disse aspektene i det humanitære arbeidet sier Bondevik at Norge spiller en sentral rolle og er en av de viktige bidragsyterne i bistandsarbeidet. (Bondevik, Virksomme ord, 2001). Bondevik tar i denne talen opp en del av det Jagland snakket om i sin tale ved Oslo Militære Samfund, men med et større fokus på den humanitære situasjonen som en måte å begrunne eventuell bruk av det militære maktmiddelet. Det er også tydelig at Bondevik er statsminister og ikke utenriksminister som Jagland.

Bondevik tar opp flere temaer som er innenrikspolitiske utfordringer etter terrorangrepene som beredskap og eventuell fremmedfiendtlighet mot Islam. Han sier i talen at han skal i et møte med World Islamic Mission's moské for å styrke toleransen og vise at det ikke er en religion som har utført angrepene, men et utvalg mennesker med ekstremistiske ideer.

Jan Petersen, utenriksminister i Bondevik 2 regjeringen, holdt 5. desember 2001 en tale i form av en redegjørelse for Stortinget om terrorangrepene og situasjonen rundt en eventuell invasjon av Afghanistan. Han tar i denne talen opp en del av problematikken som Bondevik og Jagland tok opp i sine taler i oktober og november, men Petersen går dypere inn i de utenriks relevante problemene som må løses fremover. Han går også dypere inn på hvilke grunnlag i lovverket man har for å eventuelt skulle sende et militært bidrag til den amerikansk ledede operasjonen som på det tidspunktet var i gang i Afghanistan. Han tar opp at Norge skal ta over ledelsen i en giverlandsgruppe for Afghanistan og at dette er en utfordring som de stiller seg positive til. Dette er også en måte å fremme norske interesser eller øke egen relevans i verdenssamfunnet. Norges rolle i FNs sikkerhetsråd gjør også at Norge får en

stemme i FN som kan bidra aktivt og styrke oppunder FNs arbeid. Dette gir Norge en god mulighet for å dermed styrke egen posisjon, som et land som ønsker at de internasjonale organisasjonene skal være så sterke som mulig for å sikre at verden holder seg stabil. Petersen vektlegger igjen viktigheten av at Norge stiller opp med eventuelle militære styrker til både den amerikanske ledede operasjonen og den planlagte sikkerhetsstyrken, om det skulle være ønsker om styrker fra Norge. (Petersen, Virksomme ord, 2001)

I nyttårstalen fra overgangen fra 2001 til 2002 snakker Bondevik en del om krisen verdenssamfunnet står ovenfor og hvordan denne skal løses med et internasjonalt felleskap. Han trekker frem hvilke verdier den norske stat vil jobbe mot at man skal ha som gjennomgående verdier i verdenssamfunnet. De er fred, demokrati og menneskeverd. Han tar også opp hvordan Norge har vært avhengige av andres bidrag etter andre verdenskrig og at spesielt småstater, som Norge, er avhengige av mellomstatlige samarbeid og et internasjonalt felleskap. Norge har nå mottatt et ønske om å delta i Afghanistan og det ønsket skal oppfylles. Han sier allerede i denne talen at når krigshandlingene nå avsluttes vil da Norge kunne bidra med å gjenreise Afghanistan. Denne uttalelsen kan påvirke hvordan soldater som skal dra til Afghanistan ser på situasjonen som møter dem. Det er tydelig at mange soldater skulle ønske at konflikten ble definert som en krig for at befolkningen i Norge skulle forstå hva de har gått igjennom. Deretter tar Bondevik opp bistandspolitikken og hvordan Norge har vært med på å bidra i 50 år allerede. Sier at det er viktig at noen bidrar til tross for at noen mener at pengene kunne vært brukt annerledes og sier at noen må være de svakes bror. Bistandspolitikken har fått kritikk for manglene langvarige resultater, hvilket Toje kritiserte i sin artikkel sin «Norsk utenrikspolitikk – en kritikk». (Bondevik, Virksomme ord, 2002)

Petersen holdt 16.oktober 2002 en redegjørelse for Stortinget om den utenrikspolitiske dagsordenen. Her legger han frem en del utsagn om situasjonen rundt Irak, som i denne tidsperioden var ganske pressende. Mot slutten av delen om Irak kommer det frem noen tanker om FN som gir et uttrykk for hvordan Norge forholder seg til det internasjonale systemet. Irak saken var på dette tidspunktet under behandling i FNs sikkerhetsråd og Petersen uttrykker tilfredshet for det. Han sier at det er viktig at Sikkerhetsrådet står samlet og at det er kritisk for Rådets legitimitet, troverdighet og autoritet. Dette er aspekter som gagnar Norge, som er en småstat som nyter godt av et stabilt verdenssamfunn. Petersen går videre til Afghanistan etter å ha sagt det han skulle om Irak og her tar han opp hvordan gjenoppbyggingen av landet allerede har kommet godt i gang. Hevder at Taliban regimet er nedkjempet, men at kampen mot terror ikke er over og at den eneste måte å vinne den kampen

på er om alle står samlet under FNs Sikkerhetsråds ledelse. Han sier også at de militære midlene er viktige, men at disse må medvirke sammen med politiske, diplomatiske, juridiske og økonomiske virkemidler. De militære bidragene Norge har sendt til Afghanistan må sees som en ressurs for å skape økt sikkerhet og trygghet i landet slik at både bistandsarbeidet kan fortsette og at den nye regjeringen kan få befestet sin stilling. Det at Norge har et spesifikt ansvar for å bidra med et høyt nivå av bistand nevnes og dette tas opp i sammenheng med at Norge i perioden hadde ledelsen over støttegruppen som koordinerte bistanden til Afghanistan. Petersen avslutter med å si at alle de utfordringene han har nevnt krever et tett internasjonalt samhold og at etter terrorangrepene mot USA har verden vist at det er en vilje for felles handling. (Petersen, Regjeringen, 2002)

I en tale fra slutten av september 2002 som Petersen holdt ved Oslo Militære Samfund tar han opp en del av de samme punktene som talen han holdt i midten av oktober samme år. Men han utdyper flere deler her. Snakker om hvordan Sikkerhetsrådet arbeider med Irak-situasjonen og at Norge har en aktiv rolle i arbeidet. Han sier at Norge bruker rollen sin i rådet for å fremme best mulig løsning som gjør at man kan unngå en væpnet konflikt. Enhver væpnet tilnærming til problemet må ha god støtte i folkeretten. Dette er viktig for Norge og man ser i etterkant forskjellene på situasjonene i Afghanistan og Irak når det kommer til støtten i folkeretten og mandatet som hører med. Han vektlegger at den norske staten legger avgjørende vekt på folkeretten og at målet over lang tid er å styrke den internasjonale rettsordenen. Dette kommer i tillegg til at han nevner et ønske om at USA arbeider med en bredest mulig koalisjon. Mulig dette kommer som et ønske om at USA ikke skal gå til bruk av militære midler uten et mandat med støtte i folkeretten. USA ytrer et ønske om at NATO skal danne en egen innsatsstyrke og dette stiller Norge seg bak. Petersen sier at dette vil styrke sikkerheten i Europa og jevne ut byrden ved at flere medlemsland nå må aktivt delta. Norge har i tillegg aktivt arbeidet for å utvide NATO med flere medlemsland og det har i denne perioden blitt med flere nye land. Dette arbeidet kan tolkes som et ønske om å øke stabiliteten i Europa ved at flest mulig er med i samme forsvarsallianse, som vil gjøre at disse medlemmene ikke starter konflikter med hverandre. Norges deltakelse i de to militære operasjonene i Afghanistan tas opp og Petersen sier at de norske styrkene gjør en veldig god jobb og får ros fra allierte styrker. Petersen tar også opp hvordan det er transatlantiske spenninger til tross for godt samarbeid med USA. Dette kommer av de ulike utfordringene hvor Norge og USA er uenige. Dette handler om den internasjonale straffedomstolen og ulike andre saker. Det er i slike situasjoner viktig at Norge fremmer sitt syn sier han. Petersen

trekker frem det at Norge er veldig opptatte av et samarbeid mellom EU og NATO skal styrkes og at dette vil gjøre et samarbeid mellom USA og Europa mye sterkere. Dette vil igjen skape mer stabilitet og sikkerhet for Norge, som en småstat som er avhengig av et stabilt verdenssamfunn. (Petersen, Virksomme ord, 2002)

Under Krfs landsmøte i 2003 holdt Bondevik, som var statsminister på dette tidspunktet, en tale til forsamlingen. Denne talen bærer et tydelig preg av å være politisk vinklet og den handler mye om hvilke problemer de har løst og hvilke problemer som står igjen. Han trekker tidlig frem hvordan Norge er og skal være en nasjon som driver med aktivt fredsarbeid og bistandsarbeid rundt omkring i verden. Han snakker også om hvordan utvidelsen av NATO, EU og EØS bidrar til et mer stabilt og sikkert Europa, enn man så under den kalde krigen. Dette er noe Norge nyter godt av. Det folkerettslige grunnlaget for operasjonene i Afghanistan trekkes frem i sammenheng med mangelen på noe tilsvarende i Irak. Dette blir begrunnelsen for at Norge ikke involverer seg militært der. Bondevik trekker frem at de heller vil bidra med styrker til en stabilitetsstyrke, som kan bidra med minerydding, vannforsyning og økt medisinsk kapasitet. I sammenheng med at Bondevik trekker frem Midtøsten-konflikten sier han at Krf skal være en fredens forkjemper. Dette blir sagt rett før han sier at Norge, som Nobelprisens hjemland, er og skal være en tilrettelegger for fred. Dette passer godt med Norges internasjonale rolle som en Fredsnasjon. (Bondevik, Virksomme ord, 2003)

Mot slutten av 2003 holdt Petersen en tale for Stortinget. I denne talen tar Petersen for seg den utenrikspolitiske situasjonen for perioden og fremover i tid. Han tar spesielt for seg situasjonen i Irak og Afghanistan. Viktigheten av et sikkert folkerettslig grunnlag for norsk involvering i disse utenrikspolitiske utfordringene understrekes i denne talen som i de som har blitt holdt de tidligere årene. For å kunne løse utfordringene som har dukket opp og som regjeringen antar at kommer til å dukke opp i Irak legger de spesielt vekt på at det er FN som må løse de. Norge vil støtte FN så de kan utføre det ansvaret de har for å skape internasjonal fred og sikkerhet. I samme settingen sier Petersen at Norge har et ansvar for å opprettholde internasjonal fred og skape sikkerhet i verden og at på grunn av den brede enigheten om dette er det mulig får landet å spille en sentral rolle i dette arbeidet. NATOs rolle i Afghanistan tas opp og de nye PRT styrkene som skal dannes innenfor ISAFs kommandostruktur nevnes. Her sier Petersen at Norge ønsker å bidra om de nødvendige sikkerhetsfunksjoner ligger til rette. Dette kan ses som en måte for Norge å vise en selvstendig meningsytring mot de større statene innad i NATO. Norske styrker blir dermed ikke plassert et sted uten tilstrekkelige garantier fra andre NATO-land om at de kan sikres med diverse midler om det skulle trenge.

Trekker frem ros norske styrker har fått for et bidrag til sikring av Loya Jirga-møtet, kan tolkes som en klapp på skulderen fra andre stater til «lille» Norge. Petersen trekker frem at Norge stiller med 800 personer til ulike utenlandsoperasjoner i talen og sier samtidig at det er må denne måten Norge er med på å bidra til regional og global stabilitet samt sikkerhet for å kunne skape muligheter for å løse konfliktene politisk. I denne sammenhengen trekker han frem at på grunn av de ulike ressursene som kreves for å operere utenlands er det ikke mulig for Norge å bidra overalt og det kreves en prosess hvor man velger hvor man skal hjelpe. Her legger han frem at det i første omgang er FN-operasjoner og NATO-operasjoner som må komme i første rekke, men at fredsarbeidet Norge gjør andre steder er vel så viktig. (Petersen, Virksomme ord, 2003)

Den utenrikspolitiske redegjørelsen Petersen holdt seks måneder etter den som var i desember bærer preg av liknende utfordringer og problematikk. Han sier selv i starten at den sikkerhetspolitiske situasjonen ikke har bedret seg siden januar. Denne talen kommer i etterkant av terrorangrepet mot Madrid i mars. Petersen snakker lenge om situasjonen i Irak til han kommer til behandlingen av fanger i Abu Ghraib-fengselet. Her ble irakiske fanger behandlet dårlig under amerikanske ledere og dette stiller Norge seg kritisk til. Brudd på Genèvekonvensjonene og folkeretten er ikke noe Norge kan «dytte under teppet». Her har regjeringen sagt klart ifra til USA om at de skyldige for disse overgrepene må stilles til ansvar for sine handlinger og at dette har svekket tilliten det irakiske folket har til USA og da andre vestlige land som er allierte med USA. Når Petersen kommer til delen om Afghanistan sier han at sikkerhetssituasjonen ikke har bedret seg og at landet kommer til å ha behov for internasjonal hjelp i lang tid fremover. Arbeidet de norske styrkene og hjelpeorganisasjonene gjør nevnes som viktige bidrag i dette arbeidet. Operasjonen i Afghanistan vil være hovedfokuset for Norges internasjonale militære innsats fremover. Petersen tar opp viktigheten av å følge opp de forpliktelsene som de har tatt på seg og at den afghanske regjeringen før den bistanden de trenger. I sammenheng med dette nevnes det at Norge gir 300 millioner i bistand i tillegg til det militære bidraget og de humanitære bidragene. Viktigheten av FN understrekes i denne talen som i andre taler tidligere. (Petersen, Virksomme ord, 2004)

Mot slutten av Bondevik-regjeringens styre hadde igjen Petersen anledning til å holde en tale ved Oslo Militære Samfund. Her gjorde han som tidligere og la frem utenrikspolitiske utfordringer. Han tok også opp den utfordringen han hadde møtt i løpet av de fire årene som regjeringen satt ved makten. Han starter med å ta opp Irak-krigen og hvordan Norge valgte å

ikke delta med militære styrker i denne konflikten. Han tar opp hvordan den amerikanske utenriksministeren Powell holdt en tale som gjorde sterkt inntrykk på lytterne, men at til tross for dette valgte den norske regjeringen å støtte FNs Sikkerhetsråds ønske om å la våpeninspektørene finne bevis før en avgjørelse skulle dannes. Når da beviset ikke ble funnet valgte Norge å ikke delta med militære styrker på grunn av mangelen av folkerettslig grunnlag og mangel av mandat fra Sikkerhetsrådet. Dette viser en holdning hos den norske regjeringen om at FN stiller sterkest når det er tid for å velge hvem som skal følges av USA og FN.

Deretter tar han opp hvordan han frykter at den nye regjeringens holdninger kan skape problemer med de transatlantiske forbindelsene til USA og i forlengelse dermed også NATO. Han vektlegger samarbeidet og vennskapet til USA veldig høyt og sier at til tross for dette vennskapet kan man fortsatt være uenige om ulike temaer. Det nevnes også at det ikke finnes noe reelt alternativ til dette samarbeidet og at alliansetilhørigheten og opprettholdelsen av dette samarbeidet er ekstremt viktig i møte med nye sikkerhetspolitiske utfordringer. For at NATO-alliansen skal være sterk i Europa er det også nødvendig at Norge gjør det som trengs for å bidra og vise solidaritet. NATO har siden andre verdenskrig hatt en rolle som sikkerhetspolitisk garanti for Norge og for at Norge skal kunne forvente å ha denne forsikringen er det viktig at man bidrar. Norge som et land som ikke er med i EU og som bare er en småstat må til enhver tid arbeide med allianser og bygge vennskap med de store internasjonale organisasjonene og de ulike stormaktene. Norge har i denne sammenhengen tatt på seg en rolle for å forsøke å bedre samarbeidet mellom NATO og EU. På denne måten får Norge også mer tilgang til EUs sikkerhetspolitiske nettverk.

Petersen tar opp vanskelighetene for en småstat å komme med sine meninger i det internasjonale samfunnet når det er store organisasjoner som FN, NATO og EU som holder på. Et mulig EU-medlemskap tror han kunne gjort denne jobben lettere. Norges arbeid som en fredsnasjon tas opp mot slutten av talen og Petersen spekulerer i om grunnen til at Norge har klart å bygge opp et rykte som en tilrettelegger for fredsarbeid er på grunn av konsensusen Norge har hatt rundt temaet. Dette gjør det mulig for andre stater å vite hvor de har Norge når det kommer til fredsarbeid og bistandspolitikk. Han kommer med en anerkjennelse om at Norge ikke kan redde verden alene og at dette krever venner med tilgang til store mengder ressurser. Han ville heller aldri gått så langt som å kalle Norge en humanitær stormakt. (Petersen, Virksomme ord, 2005)

2005-2013: Stoltenbergs koalisjonsregjering

I 2005 kom det et regjeringsskifte hvor Stoltenbergs rød-grønne regjering tok over etter Bondeviks regjering. Ved tiltredelsen til den nye regjeringen holdt Stoltenberg en tale for Stortinget 19.oktober. I denne talen legger Stoltenberg frem hvordan den nye regjeringens politikk skal bli og det er spesielt den delen om utenrikspolitikk som er interessant her. Stoltenberg starter delen hvor han skal redegjøre for utenrikspolitikken ved å si at «hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk vil ligge fast». Dette viser at til tross for at det nå blir et regjeringsskifte hvor partiene i praksis er ganske forskjellige vil da utenrikspolitikken forbli ganske lik og det er lett å se hvordan den generelle konsensusen i utenrikspolitikken blir bekreftet av Stoltenberg. Videre i denne delen av talen går han over hvordan utenrikspolitikken skal bli mer konkret. Det første punktet han legger frem er at regjeringen vil jobbe for et FN-ledet verdenssamfunn som er grunnlagt i folkeretten. Dette samsvarer med hvordan Bondevik og Petersen tidligere har lagt frem viktigheten for Norge at FN har mye makt i det internasjonale systemet. Andre viktige deler av utenrikspolitikken de vil arbeide videre med er samarbeidet med NATO, EØS-avtalen og hvordan det fungerer i samsvar med at Norge ikke er et fullverdig medlem i EU. Han sier at det er med disse rammene at Norge skal arbeide for å skape en tryggere verden og at Norge skal være en tydelig fredsnasjon.

Det første Stoltenberg tar opp etter den innledende delen om utenrikspolitikk er hvordan den nye regjeringen skal øke bistanden til ulike saker og utvide engasjementspolitikken. I andre rekke kommer så delen om transatlantiske samarbeid gjennom NATO og om hvordan sikkerhetspolitikken skal utvikles. Kan tolkes som at engasjementspolitikken vektlegges høyere enn sikkerhetspolitikk. For styrkene i Afghanistan betyr dette regjeringsskifte at ISAF-styrken skal forsterkes med mer personell og flere ressurser, mens den amerikansk ledede operasjonens norske styrker skal trekkes ut av det samarbeidet. Han sier i tillegg at de vil øke hvor mye Norge deltar i både sivilt og militært fredsarbeid som er styrt gjennom FN. Under forhandlinger om handler vil regjeringen arbeide for norske interesser for sjømatindustrien og landbruket, men også kjempe for fattige lands interesser. Stoltenberg gir dermed et inntrykk av at Norge muligens har mer innflytelse enn det landet egentlig har, men ved å komme med en slik påstand vil det fremstå som om landet er en forkjemper for småstaters rettigheter. Til tross for at Norge selv er en småstat i verdenssamfunnet. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2005)

Denne nye regjeringens utenriksminister var Jonas Gahr Støre. 1.mai 2006 holdt Støre en tale på Hamar på arbeidernes dag. I denne talen trekker han frem internasjonal solidaritet, samhold og menneskeverd som sentrale verdier i utenrikspolitikken. Han sier også at siden vi i Norge

har det generelt veldig bra og nyter en høy levestandard er vårt ansvar for å hjelpe andre større. Ambisjonen hans er at ingen får det dårligere av å få det bedre og at Norge må bidra med å bedre levestandarden til de som sliter, og at dette ikke bare gjelder hjemme i Norge, men for hele verdenssamfunnet. Støre nevner gjentatte ganger at Norge som er et rikt land har et ekstraordinært ansvar for å hjelpe mennesker i andre deler av verden. At Norge betaler 0,7 prosent av rikdommen til landet i bistand, er heller ikke nok i hans øyne. Et poeng han kommer med som en grunn til å redusere fattigdom i verden, er at dette vil igjen redusere grunner til hat og konflikt. Dette vil igjen bidra til at det blir økt stabilitet i verden og som et biprodukt vil dette øke nasjonalsikkerheten i Norge. Norske soldater i Afghanistan og arbeidet de gjør for å bedre sikkerheten i landet nevnes. Dette tas opp sammen med terrorangrepet i London og heroinproduksjonen fra Afghanistan, og at arbeidet soldatene gjør bidrar til at sikkerheten i Norge blir bedre. Han sier også at Norge skal arbeide for å videreutvikle den internasjonale rettsordenen for å hindre at den sterkestes rett blir gjeldende og at det blir dialog og samarbeid som blir en gjeldende metode for å løse utfordringer i det internasjonale samfunnet. Dette ser Norge seg tjent med, da landet er en småstat med begrensede maktmidler. (Støre, Virksomme ord, 2006)

I overgangen fra 2006 til 2007 holdt statsminister Stoltenberg den tradisjonelle nyttårstalen. I denne tar Stoltenberg opp hvordan Norge skal ta på seg en pionerrolle i sammenheng med å starte med rensing av CO2 ved Mongstad. Han sammenligner dette med månelandingen og viktigheten av målsetting. Han tar også opp viktigheten av arbeidet som gjøres innenfor bistand. De norske soldatene i Afghanistan får ros for deres innsats i en krevende situasjon og viktigheten av oppdraget de gjør blir presisert. Han sier de er med på å skape en bedre framtid. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2007)

Støre holdt en tale ved Harvard Universitetet under et besøk der i 2007. Her snakker han om hvordan han syns utenrikspolitikk bør føres, blant andre temaer. Her sier han at unilaterialisme og den tanken om å overbevise andre om at sin mening er riktig med makt ikke fungerer. Han vektlegger viktigheten av å falle tilbake på diplomati igjen. Det er kun når man klarer å komme frem til enighet ved bruk av en diplomatisk løsning hvor man oppnår et kompromiss at en løsning vil være langvarig. Dette er også noe Støre sier at han har fått bekreftet av styrker i Afghanistan. Hvis ikke de klarer å involvere afghanere i statsbyggingen og arbeidet rundt vil befolkningen etter hvert se på sikkerhetsstyrkene som okkupanter. Støre tar kort opp problemstillingen om at ved å beseire en fiende med bruk av militære midler vil det være mulig å skape en større andel nye fiender. Ved å ta opp dette vil han understreke viktigheten

av å bruke politiske og økonomiske hjelpemidler før man går for drastisk til verks. Støre tar opp hvordan Norge arbeider med fredsarbeid og konflikthåndtering. Han bruker et begrep av Joseph Nye, «soft power», for å forklare hvorfor Norge har så mye respekt for USA. Han trekker frem amerikanske ideer og verdier som viktigere enn amerikansk militærmakt. Dette sier han at samsvarer med hvordan Norge har påvirket verden utenfor egne grenser i egen utenrikspolitikk også. Støre legger deretter frem hovedpunkter for norsk utenrikspolitikk. Noen av disse er støtte til FN og den aktive engasjementspolitikken. (Støre, Virksomme ord, 2007)

Under et besøk på Utøya sommeren 2007 snakket Støre for AUF-medlemmene som var samlet der. Dette er en tale som bærer store preg av valgkamptemaer, men han kommer med noen tanker om utenrikspolitikk som regjeringen på dette tidspunktet førte. Støre oppsummerer noen punkter for hvordan Norge arbeider i utlandet. Han starter her med å si at de arbeider for en verden med regler og et rettssystem. Dette er viktig for stabiliteten en småstat som Norge trenger for å drive handel og holde på egen suverenitet. Han sier det er viktig å være våre venners venn. Med dette antar jeg at han mener at Norge skal bidra der vi kan når det trengs og hjelpe med det som trengs. Det siste punktet han nevner er fredsarbeidet. Han stiller deretter spørsmålet; nytter det? Dette er et spørsmål som det er politisk uenighet om mellom partiene og det er i nyere tid også uenighet blant folk flest om akkurat dette. Har det blitt for mye ideologiskpolitikk som har gått på bekostning av realpolitikken. Støre kommer senere i talen med en påstand om at det ikke finnes noen militær løsning i Afghanistan og sier deretter at Afghanistan må afghaniseres. Dette arbeidet vil Norge bidra med og her sier Støre at tidligere utviklingsprosjekter har gitt resultater. (Støre, Virksomme ord, 2007)

I overgangen til det nye året er det vanlig for statsministeren å holde en nyttårstale og 2007 er intet unntak. I denne talen snakker Stoltenberg om året som har gått og noen utvalgte temaer. I en seksjon om skole og utdanning kommer Stoltenberg med en uttalelse om at vi i Norge er vant med å ligge på toppen ved ulike internasjonale sammenlikninger, men ved en sammenlikning av nivået ved skolene ligger Norge under gjennomsnittet. Den første delen av uttalelsen kan tolkes som om vi i Norge muligens har blitt litt selvgode og at det dermed kan være mulig å overvurdere egen posisjon i det internasjonale systemet. Stoltenberg tar kort opp situasjonen i Afghanistan mot slutten av talen og utdypet hvordan norske soldater bidrar til at flere millioner barn nå får gå på skole der, fordi norske soldater gjør den viktige jobben de gjør. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2008)

På et landsmøte for Høyre i 2008 talte Erna Solberg for partiet. Her snakket hun om hvordan partiet skulle gå frem før neste valgkamp og hvilke saker som var viktige. Her tar hun også opp norsk sikkerhetspolitikk. Hun vil ha tettere samarbeid med europeiske allierte og få tilbake den konsensusen Norge har hatt i utenrikspolitikken i mange år. Hun legger frem at Høyre er for et sterkt norsk Forsvar og fortsatt NATO-medlemskap. Dette omtales som grunnmuren innenfor sikkerhetspolitikken for Norge. Høyre er her for en generell styrking av forsvaret. Hun sier i tillegg at de ønsker å fortsette med arbeidet som gjøres for fattige og trengende rundt omkring i verden. Dette er på linje med de aller fleste andre partiene i det norske politiske systemet. (Solberg, Virksomme ord, 2008)

Stoltenbergs nyttårstale for 2008 bærer store preg av årets store hendelse, som var finanskrisen. Men til tross for det starter Stoltenberg med å legge frem om situasjonen i Midtøsten. Her kommer det frem at situasjonen har forverret seg, men at Norge stiller seg bak FNs krav om at all våpenbruk i Gaza må opphøre. Dette er ikke noe nytt for Norge som alltid har vært en støttespiller av FN. Stoltenberg sender også en takk til alle de som tjenestegjør i andre land. Han sier også at det er i vår egen interesse om det blir mindre konflikter og nød, da dette vil redusere mengden terroranslag og minske flyktningstrømmer. Han sier også at norske soldater i Afghanistan arbeider hardt for en sak de tror på og at noen av de til og med har måttet gitt det mest dyrebare de har, som er livet sitt. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2009)

Under valgkampen i 2009 holdt Erna Solberg en tale under landsmøtet til Høyre hvor hun la frem noen av Høyres tanker rundt utenrikspolitikken. Hun sier her at Norge må være en pådriver for mer frihandel og mindre proteksjonisme etter finanskrisen i 2008. For å kunne oppnå dette må Norge være med å støtte en viktig aktør innenfor handel, som i dette tilfelle er EU. Norge må også arbeide videre for økt stabilitet i verden og dette skal helst gjøres humanitært, men også militært når det trengs. Hun legger også frem hvordan norske soldater i Afghanistan gjør en utrolig viktig jobb for den afghanske sivilbefolkningen og måten de jobber på blir anerkjent innad i NATO. Hun mener disse soldatene fortjener mer og bedre utstyr, samt bedre trening. Dette kan sees på som en konsekvens av en nedbygging av Forsvaret på 90-tallet som kommer ut i effekt i senere tid. (Solberg, Virksomme ord, 2009)

Ved neste års landsmøte for Høyre kom det en ny tale fra Erna Solberg hvor hun igjen tar opp en god del innenrikspolitiske saker, samt hvordan noen av disse henger sammen med utenrikspolitiske temaer som hun ønsker å arbeide med videre. Her tar hun opp hvordan verden har blitt et bedre sted de siste årene, men at det fortsatt er en god del arbeid igjen som må gjøres omkring i verden. Hun tar opp ulike måter for Norge å bidra til økt sikkerhet. Her

nevnes økonomisk vekst, humanitær innsats og eventuelle militære midler om det skulle være behov. Som i konflikten i Afghanistan. Norske styrker bidrar der til å øke sikkerheten for den sivile befolkningen og hjelpearbeiderne som jobber med den humanitære innsatsen. En annen måte for å øke stabiliteten i verden er om man får på plass et bedre rammeverk for verdenssamfunnet. Her nevnes EU som den viktigste internasjonale aktøren for klimaendringer og menneskerettigheter. Høyre vil at Norge skal bli et fullverdig medlem i EU. Hva det ville betydd for Norges sikkerhetspolitikk er uklart. (Solberg, Virksomme ord, 2010)

I nyttårstalen til Jens Stoltenberg i overgangen fra 2010 til 2011 snakket Stoltenberg om året som hadde vært, som er norm for disse nyttårstalene. Her trekker han også frem Roald Amundsen, en nasjonal helt, sitt 100 års jubileum. Norske soldater som tjenestegjorde i Afghanistan sammenlignes med denne nasjonale helten i talen. Denne talen ble holdt noen få uker etter at en gruppe norske soldater døde av en veibombe. Disse nevnes og det sies at de ga sine liv for fred i Afghanistan og en tryggere verden, på oppdrag for verdenssamfunnet. Stoltenberg følger opp med å si at det forhenværende tiåret muligens var det beste tiåret i menneskenes historie. Han begrunner dette med at flere dør i krig, flere lever i frie samfunn, flere millioner er løftet ut av fattigdom og flere dødelige sykdommer utryddes på grunn av vaksiner. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2011)

Jonas Gahr Støre holdt noen dager etter terrorangrepet 22.juli 2011 en tale ved Stiklestad Nasjonale Kultursenter. Her skulle han snakke om et valgfritt tema. Det ble «Å leve i konflikt». Det ble akkurat det temaet fordi Norge noen år før hadde gått fra et territorielt forsvar til et innsatsforsvar, hvor forsvaret skulle kunne settes inn i andre deler av verden og ikke bare oppholde seg hjemme i Norge. Dette til tross for at samfunnet over lengre tid hadde levd i fred og befolkningen ikke har måtte oppleve det å handle i nødverge. Støre sier også i talen at det å passe på norske interesser utenfor egne grenser handler mye om å forstå egen plassering opp mot naboland. Han legger også frem hvordan bistandsarbeid er en måte for Norge å sikre egen nasjonale sikkerhet. Bistand vil øke stabilitet i verden og Norge nyter godt av en fredelig og stabil verden. Dette er en av de bakenforliggende grunnene for Norges engasjementspolitikk. En interessant kommentar Støre kommer med i talen er når han svarer på kritikk fra noen samfunnsdebattanter som klager over manglende debatt rundt det faktumet at Norge på dette tidspunktet var deltakende i to kriger. Til dette sier Støre at han forstår reaksjonen og anerkjenner det at Norge er deltakende i militære operasjoner som har alle klassiske kjennetegn for en krig, selv om Norge ikke har erklært krig mot noen. Denne

formuleringen er en måte for Støre å si at Norge er i krig uten å bruke det ladede begrepet krig. Dette har vært en kritikk av politikerne fra starten av de militære operasjonene i Afghanistan til konfliktens avslutning. Soldater som har vært med i Afghanistan vil at begrepet skal brukes for at folk flest lettere skal forstå hvordan situasjoner som faktisk oppstå og hva soldatene opplevde. Men det å bruke et begrep som krig for Norge som ønsker å ha en status som fredsnasjon er muligens et vanskelig dilemma. (Støre, Virksomme ord, 2011)

Stoltenbergs nyttårstale i 2012 bar preg av en mer utenrikspolitisk vinkling enn de tidligere nyttårstalene hans. Her sier han at Norge skal bruke 2012 på de store oppgavene, som han betegner som bekjempe verdens fattigdom, arbeide for fred og redde klimaet. To av disse punktene har uttalelser som gjør at de virker som konkrete avslutninger på disse problemene. At Norge skal kunne bekjempe verdens fattigdom og redde klimaet kan muligens bli sett på som ønsketenkning. Han legger deretter frem noen punkter om hvordan framgangen innenfor disse punktene har vært de siste årene og sier at Norge er en pådriver innenfor arbeidet og at vi kan være stolte av det. Fredsarbeidet til Norge kommer opp lenger inn i talen når Stoltenberg sier at det ikke kan bli en trygg fremtid uten fred. Her legger han også frem noen av de forskjellige fredsoperasjonene som Norge deltar i. Dette er ikke nødvendigvis direkte fredsskapende arbeid, men konsekvensen av arbeidet er nok en fredeligere verden. Arbeid som nevnes er hjelpearbeidere, minerydding, piratjegere utenfor kysten av Somalia, flygerne som deltok i Libya-operasjonen og soldatene i Afghanistan. Nevner at de norske flygerne som deltok i Libya høster mye ros fra allierte. Denne operasjonen har i etterkant fått mye kritikk for maktbruken. Stoltenberg sier også at 2012 er året nedtrappingen i Afghanistan skal starte. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2012)

Under en tale 8. mai 2012, som er frigjøringsdagen og den nasjonale veterandagen, talte Stoltenberg for en samling på Akershus Festning. Her snakket han om historien rundt andre verdenskrig og okkupasjonstiden. Han legger frem hvordan innsatsen under krigen gjorde at friheten og demokratiet vant frem til slutt. Verdier som kommer med disse abstrakte ideene, trekker han med i en sammenligning av de eldste veteranene og de yngste veteranene. Verdier som menneskeverd, mot og frihet trekkes frem. Han sier deretter at verden endrer seg og dermed endrer Forsvarets oppgaver seg også. Det som forblir uendret, er derimot visjonen om en tryggere verden. Her trekker Stoltenberg også frem et poeng som kommer frem ofte når man snakker om norsk utenrikspolitikk og det er at en bedre organisert verden kan sikre en varig fred. Dette samsvarer med norske interesser om en økt stabilitet i verden, som gjør det lettere for en småstat å drive med diplomatisk arbeid på lik linje med stormakter. Stoltenberg

trekker også frem innsatsen i Afghanistan og begrunner Norges bidrag der med at de norske soldatene er der på oppdrag for verdenssamfunnet. Det er en grei måte å formulere oppdraget på, men soldatene er i praksis sendt dit på oppdrag for den norske stat og det var regjeringen som besluttet at de skulle sendes dit. Mot slutten sier Stoltenberg at frihet og demokrati aldri kan tas for gitt og at vi må verne om våre felles verdier. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2012)

2013-2021: Solbergs borgerlige koalisjonsregjering

Erna Solbergs nyttårstale som ble holdt 1. januar 2014 handler for det meste om utdanning her hjemme i Norge, men mot slutten trekker hun frem mer utenrikspolitiske temaer. I sammenheng med 200-årsjubileumet til den norske grunnloven trekker Solberg frem hvordan vi i Norge har en sterk nasjonalfølelse, men at dette i denne settingen er en positiv kraft. Det går ikke utover Norges internasjonale solidaritet eller kontakten med verden rundt oss. Hun sier deretter at verden blir vevd tettere og tettere sammen, som en effekt av den økte globaliseringen. Dette begrunner hun med et par eksempler hvor hendelser rundt om i verden har inkludert nordmenn på ulike måter. Hun trekker også inn hvordan flere norske fregatter bidrar i internasjonale operasjoner som er med å skape mer sikkerhet. Hun sier deretter at Norges internasjonale engasjement dermed bidrar til at mange nordmenn befinner seg i utlandet. Mange av disse nordmennene er også ute på oppdrag for å skape en bedre og tryggere verden, med de verdiene vi i Norge holder høyt som grunnlag. (Solberg, Virksomme ord, 2014)

Under en utenrikspolitisk redegjørelse om de norske bidragene til Irak og Afghanistan på Stortinget i 2014 fortalte Erna Solberg om ISIL sin fremrykning i Syria og Irak, samt hvordan bidraget Norge har gjort i Afghanistan. Hun starter med å legge frem hvordan ISIL har vokst frem og hvordan dette har påvirket den humanitære situasjonen i Irak. Hun nevner at flere land allerede er i gang med å støtte ulike militante styrker som kjemper mot ISIL med ulike ressurser og at Norge nå har kommet frem til hvordan den norske staten kan bidra. For at et konkret norsk militært bidrag skal komme på plass hadde den norske regjeringen noen krav til de allierte. Det måtte komme på plass en bred koalisjon og en ny regjering i Irak som kan inkludere større deler av de ulike grupperingene i landet må på plass. Dette er krav som har blitt møtt i etterkant. Hun snakker deretter om hvordan Norge bidrar med støtte til det humanitære arbeidet og legger frem et ønske om å bidra med freds- og forsoningsarbeidet. Hun legger også frem de konkrete planene for det militære bidraget som skal sendes til Irak og hvordan de skal arbeide når de kommer på plass der. Dette er da snakk om styrker som skal drive med trening av irakiske styrker og unngå kampsituasjoner. Dette har personellet

mye forkunnskaper om fra tidligere erfaringer i Kabul. Hun sier at til tross for en mulig økning i trusselnivået mot Norge som konsekvens av det norske bidraget i Irak, må Norge se på dette som en langsiktig investering for en økt nasjonal sikkerhet.

Et sitat fra talen som går litt i motsetning til Norges rolle som fredsnasjon er «*Norge har tradisjon for å stille med militære bidrag når det er nødvendig. Vi har et ansvar og en forpliktelse til å ta vår del av byrden når det er påkrevet. Gjennom vår innsats viser Norge at vi tar det på stort alvor*». Dette sier hun rett før hun går over til situasjonen i Afghanistan. Her sier hun at Norge har bidratt til en økt stabilisering og utvikling gjennom de 13 årene norske styrker har vært der og at Norge har bidratt vesentlig i innsatsen i Afghanistan. Norge har bidratt innenfor det politiske, humanitære, økonomiske og militære. Dette bidraget har holdt seg rimelig stabilt til tross for skiftende regjeringer, noe som kan forklares med hvordan det er bred enighet rundt utenrikspolitikken iblant norske politikere. Året denne talen ble holdt ble også ISAF-oppgaven i Afghanistan avsluttet og et nytt oppdrag som skulle være oppretting av afghanske styrker startet. Hun legger frem hvordan norske styrker har trent opp en spesialpolitienhet som står for sikkerheten i Kabulområdet og hvordan disse nå har blitt en viktig kapasitet for sikkerheten der. Mot slutten avslutter Solberg med si hvor viktig bidragene i Irak og Afghanistan er for Norges sikkerhet og hvordan Norge ikke kan la være å bidra når det skjer grusomheter andre steder i verden. «*Norge kan ikke lukke øynene. Norge må bidra.*» avslutter Solberg talen sin med. (Solberg, Virksomme ord, 2014)

I nyttårstalen for 2015 og året som kom etter snakket Solberg i starten om hvordan veldig mange mennesker blir drevet på flukt på grunn av nød og brutalitet som oppstår i kriser og krigssituasjoner. Dette er ting som påvirker Norge også. Det er flere norske statsborgere som opplever terror rundt omkring i ulike deler av verden. Dette er noe som skaper mye uro og frykt, og det er derfor viktig å være med på bekjempingen av de ulike terrororganisasjonene. Konflikter rundt om i verden vil få konsekvenser for Norge, selv om de er langt unna. Det er derfor viktig å bekjempe terror der organisasjonene befinner seg og bidra til å bygge opp disse landene igjen. Slik kan Norge bidra til mer fred og stabilitet i verden. Dette ligger også i begrunnelsen for hvorfor det fortsatt er norske styrker som driver med trening av irakiske og afghanske styrker i de to landene. (Solberg, Virksomme ord, 2016)

Ine Eriksen Søreide la i februar 2018 frem en redegjørelse for Stortinget om den utenrikspolitiske situasjonen i verden for det året. Her legger hun i starten frem hvordan det har blitt økte motsetninger den siste tiden, til tross for at flere og flere lever utenfor fattigdom går en del av utvikling nedover igjen. Ulike ting som klimaendringer, flyktninger og økt

politisk uro er noen av problemene som har dukket opp igjen. Søreide sier her også at det er tydelig at stormaktsrivalisering og en klassisk geopolittikk er på fremmarsj igjen. Til tross for dette finnes det også lyspunkt. Med dette sier hun at verden ikke bare er sort/hvit, men at det er nyanser og at Norge må forholde seg til dette gjennom utenrikspolitikken. Hun sier også at Norge har gode forutsetninger for å møte den nå mer urolige verden. Noen av grunnene til det er den brede konsensusen i norsk utenrikspolitikk, en solid økonomi, god fordeling av goder og mye tillit og åpenhet i samfunnet. Søreide sier videre at hun vil denne redegjørelse forklare hvor viktig utenrikspolitikken er for å sikre norske interesser og dermed sikre verdiene som den norske utenrikspolitikken bygger på, som er demokrati, menneskerettigheter, frihandel og respekt for et etablert internasjonalt regelverk. (Søreide, 2018)

Regjeringen som Søreide er en del av slo fast at den norske utenrikspolitikken må starte i Europa, siden Norges sikkerhet og velferd er direkte avhengig av et Europa som er stabilt og økonomisk sterkt. Søreide sier at de ønsker at Europeiske sikkerhetsutfordringer skal fordeles mellom EU og NATO. Det er lite vits om begge gjør samme jobb og da vil ressurser bli spredt for tynt blant organisasjonene. Dette vil igjen påvirke Norge som er avhengige av et sterkt NATO. Hun sier i tillegg at Norge vil øke samarbeidet med europeiske allierte og de andre nordiske landene rundt sikkerhetspolitiske utfordringer. Søreide begrunner det norske freds- og forsoningsarbeidet med at dette bidrar til å skape stabilitet i konfliktområder, som igjen gjør det lettere å skulle nå FNs bærekraftsmål.

I denne redegjørelsen kommer Søreide med noen historiske utspill om hvordan NATO har vært bærebjelken for norsk sikkerhetspolitikk helt siden opprettelsen og at Norges sikkerhet har helt siden 1905 vært forankret i støtten fra andre vestlige land, som Storbritannia før USA kom ordentlig på plass. Hun legger til at det ikke bare er de militære kapasitetene som er viktige for Norge i dette samarbeidet, men også verdiene som deles av landene i alliansen. Det er disse verdiene som gjør at den norske staten er villig til å sende norske soldater for å forsvare andre land om det skulle bli nødvendig legger Søreide til. Norge skal under toppmøte for NATO året denne redegjørelsen ble lagt frem for Stortinget arbeide mye for det allierte samholdet innad i NATO. Uten et godt alliert samhold fungerer ikke alliansen som tiltenkt og dette vil igjen svekke den norske sikkerheten. Søreide sier rett ut at USA er og forblir Norges nærmeste allierte stat. Dette til tross for den politiske statusen i USA på tidspunktet denne redegjørelsen ble holdt. Søreide legger frem hvordan sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har utviklet seg over en kort tid og denne utviklingen er negativ. Hun sier at en løsning i Afghanistan bare kan komme ved at man finner en politisk løsning mellom partene og dette

arbeidet er Norge med på. Søreide sier mot slutten av redegjørelsen at FN må fortsette å bli styrket, samt at folkeretten er noe som Norge må være med å forsvare. Dette er en politisk linje som stemmer overens med utenrikspolitikken som tidligere regjeringer har ført. (Søreide, 2018)

Drøfting

I denne delen av oppgaven skal jeg ta for meg hvordan forskningsspørsmålene og problemstillingen kan besvares med empirien fra talene og dataen fra den tidlige forskningen og kapittelet om Norges internasjonale relasjoner og utenrikspolitikk. Jeg skal ta for meg de tre forskningsspørsmålene hver for seg først og dette vil da bli grunnlaget for å kunne drøfte problemstillingen i slutten av dette kapittelet.

Norges begrunnelser for deltakelse i Afghanistan

For å kunne drøfte hvordan den norske sikkerhetspolitikken førte til at norske myndigheter besluttet å sende militære styrker til Afghanistan er det viktig å se på begrunnelsene gitt av den norske regjeringen i forkant av sendingen av det norske militære bidraget i 2001, samt om det eventuelt skjedde noen endringer i hvordan de norske styrkene arbeidet i Afghanistan. Det kan også være interessant å se hvordan andre de NATO-landenes påvirkning bidro til avgjørelsen som ble tatt i forkant av utplasseringen av de norske militære bidragene. Man kan også se for seg et hypotetisk scenario hvor Norge ikke var medlem i NATO-alliansen. Hvordan hadde Norge da eventuelt bidratt i denne konflikten.

Etter angrepet mot USA den 11. september 2001 ble det raskt avklart at den norske stat skulle være med å bidra i den internasjonale koalisjonen, som ble dannet for å finne og bekjempe terroristene i Afghanistan. I prosessen frem mot dette presenterte Torbjørn Jagland, daværende utenriksminister uttalelser ved Oslos Militære Samfund om hvordan Norge skulle ta for seg problemstillingen som nå hadde oppstått om hvorvidt fredsnaasjonen Norge nå skulle involvere seg i en militær intervensjon eller ikke. Jagland sier i denne talen at Norge er beredt til å delta i anti-terror operasjoner i Afghanistan om dette skulle være ønsket av USA og at Norge ville i denne sammenhengen strekke seg langt for å imøtekomme alle ønsker om hjelp eller bidra fra USA. (Jagland, 2001).

Uttalelsene til Jagland om hvordan Norge skal gjøre alt de kan for å støtte USA kan ses i sammenheng med et ønske om å vise solidaritet til en av hovedgarantistene for Norsk nasjonalsikkerhet ved krigssituasjoner. USA er i tillegg det landet som er medlem i NATO med mest militærkapasitet med en god margin ned til neste medlemsland. Bull tar opp

hvordan angrepene på USA utløste artikkel 5 i NATO avtalen, som da betyr at alle medlemsland må være med å bidra når et annet medlemsland blir angrepet. (Bull, 2008). Men var det så kritisk at alle medlemslandene deltok når det var det mektigste landet i alliansen som ble angrepet. Her kommer da solidariteten inn. Viktigheten av at artikkel 5 blir overholdt når det faktisk kommer en situasjon hvor den trer i kraft blir dermed også en tillitserklæring fra medlemslandene. Men som Fermann tar opp så er beslutningstaking innad i NATO avgjort i felleskap med konsensus, så det kunne i praksis blitt avgjort av de andre medlemslandene at angrepet på USA ikke var nok for å utløse artikkel 5. (Fermann, Intern og ekstern suverenitet som grunnlag for utenrikspolitikken, 2013).

Dette er derimot noe som mest sannsynlig aldri kunne vært gjennomførbart med tanke på USAs posisjon i det internasjonale samfunnet og innad i NATO. For et land som Norge ville det også vært rimelig uklokt å gå imot alle de andre medlemslandene. Noe som også kan ha gjort seg gjeldene er hvordan det blir oppfattet av en småstat som Norge at en stormakt som USA vil ha hjelp av medlemslandene i NATO, som også inkluderer Norge. Neumann og De Carvalho tar opp hvordan småstater kan bidra med å ta ansvar for en del av sikkerheten og den internasjonale ordenen. (Neumann & De Carvalho, 2015). Norge kan med dette være aktivt med å hjelpe stormakter og med det muligens vinne en del «goodwill».

At Norge derimot endret forsvarsstrukturen på nittitallet etter den kalde krigens slutt fra et territorielforsvar til et innsatsforsvar viser at ettersom fiendebildet mot Russland hadde endret seg sto Norge klare for å bidra i internasjonale operasjoner og bidra der NATO eller FN skulle ønske militære bidra. Østerud tar opp hvordan endringen av fiendebildet mot Russland gjorde at NATO og USA flyttet fokuset til andre deler av verden og Norge sto dermed uten mye av den sikkerheten som hadde vært på plass i løpet av den kalde krigen. Det ble derfor viktig å være mer delaktig i konflikter og fredsarbeid for å bygge solidaritet og forsikre seg om at støtten fra NATO og USA ville komme om den mot formodning skulle trenges. (Østerud, 2008).

Samtidig som Norge endret strukturen på forsvaret sitt skjedde det lignende endringer hos flere av nabolandene. Finland og Sverige som ikke er medlemmer i NATO gikk igjennom lignende endringer. Til tross for at disse landene ikke var med i NATO ble de aktivt med i den internasjonale koalisjonen og ISAF styrkene. Nyström tar opp dette i oppgaven sin og argumenterer for at ønsket om å bygge opp «good will» hos datidens eneste supermakt var avgjørende for å kaste seg inn i denne konflikten. Dette påvirket nok også Norge, selv om Norge var et aktivt medlem i NATO og dermed måtte delta ifølge avtalene som følger med medlemskapet. (Nyström, 2021). At artikkel 5 i atlantehavstraktaten trer i kraft etter angrepet

mot USA ser tidligere statsminister Bondevik på som et bevis på at alliansen fungerer som den skal. (Bondevik, Virksomme ord, 2001).

Jagland tar opp hvordan FN kom til den konklusjonen om at angrepet mot USA var et angrep mot verdenssamfunnet og kom med flere resolusjoner for å ramme både terroristene og de som støttet dem. De vedtok at det var tillatt med væpnet maktbruk og i etterkant av dette stemte NATO også frem at det utløste artikkel 5. (Jagland, 2001). Om ikke FN hadde kommet frem til denne løsningen og det bare var NATO som avgjorde at noe måtte gjøres, spørs det om Norge og de andre nordiske landene hadde vært like ivrige etter å delta i de internasjonale styrkene. Utenriksminister Petersen tar opp hvordan Norges rolle i FNs sikkerhetsråd i perioden rundt angrepet, samt hvordan Norge som stat ønsker et så stabilt og sterkt verdenssamfunn som mulig, kan være faktorer som har spilt inn på hvordan man gikk til verks for å løse problematikken rundt et styrkebidrag til Afghanistan. Ved å stemme noe tilsvarende som majoriteten av sikkerhetsrådet gjorde i disse sakene ville vise at Norge spilte på lag, men det var også viktig for å markere en selvstendig posisjon. (Petersen, Virksomme ord, 2001).

Bergmann skriver i sin artikkel hvordan det i tillegg til forpliktelsene til FN og solidaritetsplikten til NATO var klare referanser til rettferdig krig-teori hos de norske myndighetene. Denne teorien bygger på seks ulike kriterier som omhandler ulike grunner for at en krig skal kunne kalles rettferdig. Disse seks kriteriene er: rett grunn, rett intensjon, legitim autoritet, rimelig håp om å lykkes, proporsjonalitet og siste utvei. Bergmann tolker argumentasjonen til myndighetene som at dette utgjør et moralsk grunnlag for å kunne være med å støtte den internasjonale koalisjonen. (Bergmann, 2015).

For å kort oppsummere de tidligere avsnittene over som var ute etter å finne et svar på forskningsspørsmålet over kan man se at det er en god mengde empiri som viser at ansvaret Norge hadde til NATO og USA etter angrepet 11. september var en av hovedgrunnene til at Norge involverte seg. Det legges også frem en vesentlig bevisbyrde empiri som viser at det var flere grunner til at Norge valgte å støtte den internasjonale koalisjonen med militære bidrag. Man kan dermed se at det ikke var bare på grunn av solidaritetsplikten til NATO Norge involverte seg, men at FN og egne verdier også virket inn på avgjørelsen.

[Et humanitært fokus](#)

For å drøfte hvorvidt Norges hovedfokus i Afghanistan var en bedring av den humanitære situasjonen er det noen deler av oppgaven som er mer interessante enn andre. Norges rolle som en fredsnasjon vil være en av de aspektene som kan være interessant å undersøke. I

tillegg vil Norges engasjementspolitikk være kritisk å se på. Hvordan Norge har bevilget penger og eventuelt bruken av disse pengene i mottakerlandet. Norges tidligere innsats for å bedre humanitære situasjoner i andre konflikter kan også være interessant å vurdere, samt kontrastene i disse. Hvordan snakkes det om bidrags- og engasjements politikken som den norske stat driftet opp mot denne konflikten og legges det mer vekt på det humanitære enn det militære. Dette er bare noen av de aspektene som kan være interessante å se på.

I artikkel sin tar Bergmann opp hvordan FN-mandatet som den internasjonale koalisjonen brukte for å begrunne de militære operasjonene i Afghanistan var i endring gjennom årene hvor vestlige styrker var til stede i landet. Dette FN-mandatet favnet over flere og flere ting som ikke var med i det originale mandatet som ble votert frem i 2001. Norske politikere endret også argumentasjonen sin rundt det norske bidraget til Afghanistan flere ganger og hvilket potensielt reflekterte opinionsendringer. Oppdraget ble ofte lagt frem som en kamp for fred, noe som spiller på nordmenns selvfølelse som innbyggere i fredsnasjonen Norge.

(Bergmann, 2015). Osland og Torjesen tar opp hvordan Norge sendte enorme summer med penger til Afghanistan, som mange av de andre vestlige landene, men at Afghanistan ikke var i stand til å effektivt ta i bruk disse pengene. Dette kan igjen ha forårsaket mer korrupsjon eller en generell feilbruk av midlene. (Osland & Torjesen, 2015). Bare ut ifra disse to artiklene kan vi tolke at Norge ønsket å bidra med ressurser og økonomiske midler for å hjelpe den afghanske staten og befolkningen, men at dette ikke fungerte som tiltenkt.

Fredstradisjonen som man har i Norge, er en gammel tradisjon. Norge har siden 1890-tallet vært en stat som har lagt mye ekstra innsats inn i fredsarbeid rundt omkring i verden. (Leira, 2007). Norge har for eksempel vært involvert i flere fredsprosesser i Midtøsten, spesielt prominent mellom Israel og Palestina. Det har i mange år blitt lagt ned ressurser i dette arbeidet, men med varierende resultater. Men dette viser at Norge har både evne og vilje til å drifte et godt fredsarbeid og dette har blitt en del av Norges utenrikspolitiske identitet. (Skånland, 2010). Hovedforskjellen mellom Midtøsten og Afghanistan når det gjelder fredsarbeidet er at Norge ikke har eller har hatt militære styrker i Midtøsten. Dette vil påvirke arbeidet som gjøres en god del. Dette kommer frem i hvordan norske hjelpeorganisasjoner og norske styrker møtes av lokalbefolkningen. Når norske soldater kommer til en landsby en dag med medisiner og mat, iført røde kors på armene og en annen dag møter opp med våpen og leter etter opprørere. Dette kan skape unødvendige spenninger mellom styrkene og lokalbefolkningen, men er også et problem for hjelpeorganisasjoner ettersom de møtes med skepsis.

Den humanitære situasjonen i Afghanistan før intervensjonen i 2001 var heller ikke helt tilfredsstillende. Taliban-regimet utførte mange overgrep mot egen befolkning og dette var noe som norske politikere tok opp i sine uttalelser når de snakket om hvorfor Norge deltok i operasjonene.

Jagland legger frem hvordan terrorangrepet mot USA rettet søkelyset mot Afghanistan og da spesielt den kritiske humanitære situasjonen i landet. Han legger frem hvordan Norge allerede før intervensjonen i Afghanistan hadde startet var i gang med å utarbeide planer for både bistand og for å minske de humanitære lidelsene som lokalbefolkningen led under Taliban-regimet. (Jagland, 2001). Jaglands uttalelse kom ved Oslo Militære Samfund før intervensjonen startet så denne uttalelsen hadde ikke hovedfokus på det humanitære.

Bondevik sine uttalelser etter at han tar over som statsminister i slutten av 2001 bærer større preg av fokus rettet mot den humanitære situasjonen i Afghanistan. I en tale fra 15. november 2001 sier Bondevik noe om hvordan han sier at det militære maktmiddelet er veldig viktig, men at det ikke bare er på slagmarken denne konflikten skal kjempes. Det er også viktig å bedre den humanitære situasjonen, bygge opp et nytt styresett og på denne måten forhindre at det kan vokse frem nye terrorceller eller opprørsgrupper. (Bondevik, Virksomme ord, 2001).

Bondevik legger stor vekt på at Norge er en viktig bidragsyter og skal bidra til å bedre den humanitære situasjonen. Han ytret også et ønske om å forby en type klasebombe som var et vanlig våpensystem brukt av USA. Mye av det Bondevik kommer med kan også tolkes som begrunnelser for at Norge må delta med militære midler i denne konflikten. Han forteller om handlingene til Taliban-regimet etter å ha fortalt om hvor mye penger som de vestlige landene nå har besluttet at skal sendes i bidrag og hvordan disse bidragene skal bli større etter hvert. Denne måten å legge saken frem på vil gjøre at en del velgere og opinionspolitikere vil stille seg ukritiske til pengebruken og bruken av de militære midlene for å bedre den humanitære situasjonen for lokalbefolkningen i Afghanistan. (Bondevik, Virksomme ord, 2001).

Men man kan spekulere om Bondevik vektlegger den humanitære situasjonen på grunn av kjerneverdiene i Krf om medmenneskelighet og nestekjærlighet som er vanlige kristne verdier. Man kan også si at dette er vanlige verdier som kan kobles opp mot Norges tradisjon som en fredsnasjon og at disse verdiene henger igjen fra tiden hvor store deler av den norske befolkningen var utøvende kristne.

Bondeviks utenriksminister Petersen sier i en tale mot slutten av Bondeviks regjeringens styretid at han tror at Norges identitet som fredsnasjon muligens har vært mulig å bygge opp på grunn av konsensusen som norsk utenrikspolitikk har båret preg av i mange tiår. Dette

bidrar igjen til at andre stater er beviste over Norges rykte som en fredsnasjon og dette bygger troverdighet for å kunne drive med fredsarbeid og drifte en effektiv fredsmekling. Men Petersen kommer også med en annerkjennelse om at Norge ikke har kapasitet eller ressurser til å redde verden alene og det er dermed viktig med allierte med store mengder ressurser, som USA. (Petersen, Virksomme ord, 2005). Men Bondevik og Petersens uttalelser kommer fra de første årene av konflikten og for å kunne besvare forskningsspørsmålet må også de andre regjeringenes synspunkter komme frem. Dette vil da gjøre at det kanskje vil være mulig å se hvilken del av konflikten den norske stat la hovedfokus på.

Etter at Bondevik-regjeringen avleverte regjeringsmakten over til Stoltenbergs-koalisjonsregjeringen i 2005. Hvordan dette påvirket situasjonen i Afghanistan og politikken til den norske staten skal jeg nå se på i dette avsnittet. Men til tross for at partiene som var i den tidligere regjeringen og de nye partiene som nå tar har ulik politikk rundt mange temaer, er utenrikspolitikken ganske lik. De store linjene blir liggende fast sier Stoltenberg i en uttalelse hvor den nye regjeringen legger frem politikken de skal jobbe med fremover. Stoltenberg sier i tillegg at Norge skal arbeide for å være en tydelig fredsnasjon i det internasjonale samfunnet og samtidig utvide den norske engasjementspolitikken og bistandspolitikken. (Stoltenberg, Virksomme ord, 2005). Støre poengterer dette i en uttalelse i 2006 om hvordan det gagnar Norge å bruke så mye tid og ressurser på bistand og fredsarbeid. Han legger frem en teori om at ved å redusere fattigdom vil man også redusere grunnene til hat og konflikt. Dette vil igjen gjøre at verden blir mer stabil og de store organisasjonene kan arbeide med andre saker enn konflikter, som igjen vil bidra til at den norske nasjonal sikkerheten vil holde seg på et nivå man kan leve med. Dette kan man tolke som at den norske stat tenker at det er like eller mer produktivt for sikkerhetspolitikken i Norge å bruke ressurser på bistand og fredsarbeid, enn på forsvar og militært materiell. (Støre, Virksomme ord, 2006). Året etter kommer Støre med et spørsmål om fredsarbeidet faktisk nytter. Dette er et spørsmål som det er politisk uenighet om blant norske partier, men allikevel har det vært en tradisjon for den norske stat å drive med fredsarbeid til tross for at forskjellige partier har hatt regjeringsmakt. Man kan også ta opp spørsmålet om Norge har drevet med for mye ideologisk moralpolitikk fremfor realpolitikk de siste årene. (Støre, Virksomme ord, 2007). Dette samsvarer med det Toje skriver i sin artikkel fra 2010. (Toje, 2010).

Den siste regjeringen man må se på fra tidsperioden hvor konflikten i Afghanistan foregikk er den borgerlige koalisjonsregjeringen som Erna Solberg ledet fra 2013 til 2021. Overgangen til en borgerlig regjering var på noen områder stor, men for utenrikspolitikken var det igjen små

forskjeller mellom partiene. Denne regjeringen hadde mer enn bare Afghanistan å arbeide med i denne tidsperioden. Det var konflikter i både Syria og Irak, hvor ISIL rykket fremover. I Irak var Norge tidlig ute med å tilby hjelp med bistand og arbeid for å bedre den humanitære situasjonen for lokalbefolkningen der. Denne uttalelsen fra Solberg vektlegger også at dette kommer i første rekke og et eventuelt militært bidrag kommer i andre rekke. En måte de norske styrkene som endte med å bli sendt til Irak arbeidet var ved å trene de lokale sikkerhetsstyrkene slik at disse kunne bedre sikkerheten og dermed gjøre den humanitære situasjonen bedre. Dette sier Solberg at de norske styrkene har god erfaring med fra Afghanistan, hvor norske spesialstyrker har trent afghanske styrker over lengre tid. (Solberg, Virksomme ord, 2014).

Utenriksminister Søreide forteller i en uttalelse i 2018 om hvordan Norges bistand- og fredsarbeid henger sammen med en bedring av stabilitet i konfliktområder og dermed bedrer mulighetene for at FN kan arbeide med andre og viktigere saker enn konflikter. Mer stabilitet bidrar også til en roligere verden, hvor Norge kan nyte godt av et fritt marked og god nasjonalsikkerhet. Siden Norge ikke er en stor militær makt vil en måte for Norge å påvirke andre stater utenriks være å drifte freds- og bistandsarbeid for å bedre den humanitære situasjonen hvor enn det trengs. Dette arbeidet kan man også se i Afghanistan hvor Norge har forsøkt å gi lokalbefolkningen bedre muligheter til utdanning og bedre helse gjennom et bedre helsesystem som når flere enn bare de som bor i Kabul. (Søreide, 2018).

For Norges bidrag i Afghanistan kan det tolkes slik at det de norske politikerne legger frem i uttalelsene sine gir et uttrykk for at bedring av den humanitære situasjonen har vært en hovedprioritet for Norge. Dette samsvarer med en del av den andre empirien som jeg har lagt frem som sier noe om hvordan Norge arbeider med fred og bistand. Det er også mulig å tolke ut ifra de senere uttalelsene til Solbergregjeringen at til og med det militære bidraget bidrar aktivt til å bedre den humanitære situasjonen ved å bedre sikkerheten som gjør at det er mulig å gjennomføre bistandsarbeidet. Dette ble ikke lagt frem like godt i de tidligere årene, men det gir mening at dette er en baktanke. Norge har heller ikke status som en militærmakt, men heller som en fredsnasjon og dette ryktet er noe norske politikere vil holde på. For å beholde denne statusen er det viktig at Norge vektlegger riktig i konfliktområder og ikke går for aggressivt til verks med militære styrker. Dette kan være en vanskelig balansegang. Man kan si at de norske politikerne har hatt en utviklingspolitisk betoning i sin retorikk, fremfor en sikkerhetspolitisk vinkling.

Sikring av egen nasjonalsikkerhet

Uttalelser fra perioden etter 11. september og frem til konfliktens start kan gi et inntrykk om norske politikere faktisk var spesielt bekymret for internasjonal terrorisme og de trodde det var reelt å frykte terroranslag mot mål i Norge. Det vil også gi et inntrykk om det kan være andre måter det norske bidraget til den internasjonale koalisjonen kunne bidra til nasjonalsikkerheten. Vil det kunne påvirke nasjonalsikkerheten til Norge på en negativ måte å delta aktivt i de militære operasjonene i Afghanistan når det er langt unna egne grenser og Norge bare er en småstat i det internasjonale samfunnet. Vil det da være noen reelle mål for terroranslag i Norge.

Jagland var den norske utenriksministeren i perioden hvor USA ble angrepet i 2001 og kom i den sammenheng med flere uttalelser om hvordan Norge forholdt seg til terrorangrepene. Men siden Jagland var utenriksminister uttalte han seg for det meste med et fokus på det utenrikspolitiske aspektet i sakene eller hvordan Norge kunne påvirke situasjonen utenfor egne grenser. Det Jagland derimot tar opp er hvordan dette terrorangrepet ikke bare var et angrep på USA, men mot hele verdenssamfunnet og de verdiene de fleste holder høyt i dette internasjonale samfunnet. Han vektlegger også at man ikke skal la terroristene få spre denne frykten og med det forsøke å svekke den demokratiske samfunnsformen. (Jagland, 2001).

I motsetning til Jagland legger Bondevik mer vekt på hvordan de utenrikspolitiske sakene påvirker Norge og hvordan det igjen kan påvirke innenfor egne grenser. Bondevik sier i en uttalelse i 2001 at det ikke bare er militært denne konflikten må løses, men at det er kritisk å bedre den humanitære situasjonen slik at man unngår at det vokser frem nye terrorceller og opprørsgrupper. (Bondevik, Virksomme ord, 2001). Bondevik tar litt senere opp utfordringene som kommer med en så globalisert verden som det har blitt og en av de utfordringene han nevner her er hvordan terrorisme har blitt et globalt problem. Med dette mener han at terroristene kan nå mål over hele verden med få problemer hvis de faktisk bestemmer seg for det. Dette var langt mer tidkrevende og vanskelig før verden ble så globalisert. Han sier også at dette globale problemet, som terrorisme har blitt krever at verdenssamfunnet i felleskap går inn for å løse det. (Bondevik, Virksomme ord, 2001).

At terrorisme har blitt et problem som må løses i felleskap tar Petersen opp igjen i en uttalelse i fra 2002, hvor han viser til utfordringene man har møtt og arbeidet med i Afghanistan og hvordan terrorangrepene mot USA har vist at det er en vilje for å felles løse disse oppgavene.

(Petersen, Regjeringen, 2002). I 2006 tar Støre opp terrorangrepet i London i sammenheng med at arbeidet soldatene i ISAF styrken gjør kan bidra til å bedre sikkerheten i de europeiske landene og Norge. Dette tas opp i sammenheng med Norges tilnærming til bistandsarbeid. Støre sier her at ved å redusere fattigdommen i verden vil man også redusere årsakene til konflikt. (Støre, Virksomme ord, 2006). Dette er en tilnærming som er i samsvar med hvordan Norge har operert tidligere og det finnes en del uttalelser som er tilnærmet like. Dette viser også til enigheten som de norske regjeringspartiene har hatt rundt utenrikspolitikk i mange tiår. Det kan dermed virke som at målet for arbeidet de norske soldatene i Afghanistan gjør kan være å bedre sikkerheten for at man skal kunne bedre den humanitære situasjonen og igjen skape mindre grunner for lokalbefolkningen som lever i fattigdom skal delta i opprørsgrupper eller terrororganisasjoner. Dette vil igjen bidra til å bedre sikkerheten i Norge og andre vestlige land.

Etter Bondevik-regjeringen overlot regjeringsmakten til Stoltenberg-regjeringen i 2005 har internasjonal terrorisme blitt lite omtalt. Dette kan man tolke som at det er et lite dagsaktuelt tema i Norge, men det kan også være en måte for å unngå å bygge opp en frykt for potensielle terroranslag mot mål i Norge. PST økte i 2014 trusselnivået for terrorisme mot mål i Norge (Wernersen & Døvik, 2014). Men denne vurderingen ble gjort ut ifra en økende frykt for soloterrorisme fra radikalisererte enkeltpersoner og ikke større angrep utført av større grupper som angrepene i USA. Det er mulig å tolke ut ifra analysen i denne oppgaven at den norske stat vektlegger fred- og bistandsarbeid og at dette arbeidet resulterer i mindre konflikter og radikalisering av folk, som vil gjøre verden roligere og mer stabil. Dette vil igjen resultere i at verdenssamfunnet kan fokusere på andre viktige oppgaver, som klimaproblemet. Med dette i tankene kan man gjøre den vurderingen at terrortrusselen mot Norge eller en generell bekymring for nasjonalsikkerheten ikke var noen av hovedgrunnene til at Norge valgte å bidra i Afghanistan. Det er mulig at det å bidra til den internasjonale koalisjonen ville gjøre Norge mer aktuell som et terrormål, men Norge som en småstat er mest sannsynlig ikke det landet som hadde blitt valgt som et mål først.

Å presentere krig som u-hjelp

Dette må vurderes i lys av det innledende spørsmålet. Tidligere i dette kapittelet ble det lagt frem en del empiri som tok for seg hvorvidt hovedgrunnen til at Norge deltok i de militære operasjonene i Afghanistan skyldtes Norges NATO-medlemskap. Selv om NATO-medlemskapet utgjorde en avgjørende del av beslutningsprosessen for de norske myndighetene, kan man også se at det var andre faktorer som også spilte inn. Av disse er FNs

støtte til operasjonene og at de sammenfaller med Norges uttalte verdier og ønsker om et stabilt verdenssamfunn. Norge, som en småstat er avhengig av at de internasjonale organisasjonene som FN, EU og NATO har en viss styrke i verdenssamfunnet, da dette bidrar til en økt stabilitet, som Norge nyter godt av. Norge vil da ønske å bidra til at disse organisasjonene beholder sin posisjon i det internasjonale samfunnet.

USA, som er en av de viktigste allierte Norge har og et av verdens mektigste land er en av de viktigste partene i FN og NATO og vi kan dermed også anta at Norge anser det som hensiktsmessig å ikke provosere. For USA er også en av de viktigste sikkerhetsgarantistene til Norge og det kan antas at det dermed har blitt diskutert hvor viktig det var å vise solidaritet ovenfor USA når de faktisk ber om assistanse i en slik situasjon som etter terrorangrepene 11. september 2001. Men til tross for dette er det veldig viktig for Norge at enhver intervensjon innenfor et annet lands grenser har blitt stemt gjennom hos FNs sikkerhetsråd og at mandatet gir et godt nok grunnlag for at en internasjonal koalisjon skal kunne intervensjonere. For Norge utgjør folkeretten en viktig sikkerhetspolitisk pilar og det er meget tvilsomt at Norge hadde involvert seg om mandatet fra FN ikke hadde blitt noe av og det bare var USA som søkte støtten uten et gyldig mandat med grunnlag i folkeretten. Dette kan man tolke ut ifra uttalelser fra Jagland, Bondevik og Petersen fra tidsperioden hvor det ble diskutert å sende styrker til Afghanistan. Hvis vi dermed skal forsøke å svare på hvorvidt Norge kan føre en selvstendig utenrikspolitikk vil man med dette i tankene muligens tenke at det ikke er reelt, men det er også viktig å ta med i betraktningen at Norge agerte på en liknende måte som veldig mange andre vestlige land, selv land som ikke er medlem i NATO, som Sverige og Finland deltok i denne internasjonale koalisjonen.

Et annet aspekt vi kan se på for å vurdere Norges plass i det internasjonale samfunnet og også vurdere muligheten til å drifte en egen utenrikspolitikk vil være Norges arbeid innenfor fred og bistand. Her kan Norges rolle som en fredsnaasjon og aktiv fredsmekler være et tegn på at Norge som stat klarer å ha en utenrikspolitikk som ikke nødvendigvis må samsvare med USAs tilnærming til samme sak. Et eksempel her er Norges fredsmekling i Midtøsten, hvor da Israel og Palestina lenge har hatt en pågående konflikt. Norge var i denne konflikten en nøytral tredjepart som forsøkte å mekle frem avtaler mellom de stridende partene. De klare forskjellene mellom Norges og USAs tilnærming til denne konflikten ligger i USAs støtte til Israel. Norge er derimot en nøytral tredjepart som kommer med kritikk rettet mot begge sider når det begås brudd på avtaler eller uprovoserte angrep. Denne balansegangen Norge går

mellom å mekle fred, holde seg nøytral og kritisere er ganske spesiell. (Lunde, Thune, Fleischer, Grünfeld , & Sending, 2008, ss. 205-206).

Når jeg nå har tatt opp Norges arbeid innenfor fred og bistand kan det være interessant å se på hvordan dette påvirker den norske stats renommé og hvorvidt dette arbeidet gir Norge en høyere status i det internasjonale samfunnet. Det er mange ulike påstander rundt Norges bistands- og fredsarbeid og engasjementspolitikken som Norge har ført i mange tiår. Norge har siden 1890-tallet ført en politikk som var ment for å skape fred i konfliktområder, men først etter den kalde krigen har Norge hatt mulighet til å kunne drifte denne politikken fullt ut. (Leira, 2007). Norge, som en stat, har ikke de største mulighetene for å påvirke hvordan det internasjonale samfunnet utvikler seg og det kan være vanskelig for en småstat å fungere optimalt under stormakter som presser fra ulike sider. En måte Norge har forsøkt å påvirke det internasjonale samfunnet på er nettopp gjennom engasjementspolitikken, som vil si gjennom freds- og bistandsarbeidet. Gjennom dette arbeidet kan man se at den norske staten kan forsøke å skape et internasjonalt system som er lovbasert og mer stabil. Dette er en grunn til at Norge har denne politikken som en kritisk del av utenrikspolitikken og en grunn til at det har vært en generell konsensus rundt de store linjene denne delen av utenrikspolitikken omhandler.

Man kan se på dette som en god realpolitikk fra Norge, som også gjør at det internasjonale systemet er transparent, i stedet for avtaler mellom stormakter «på bakrommet». (Neumann I. B., 2012). Dette samsvarer med flere uttalelser gitt av ulike politikere. Støre kom med en uttalelse i 2006 hvor han trakk frem hvordan bistandsarbeidet gjør at verden blir mer stabil og at dette vil redusere antall grunner til konflikt og hat, som igjen vil gjøre at nasjonalsikkerheten til Norge vil fortsette å holde seg sterk. (Støre, Virksomme ord, 2006).

En organisasjon som Norge nyter spesielt godt av at har makt i det internasjonale systemet er FN. Norge var blant de første statene som signerte FN-pakten i oppstarten av FN og Norge har vært et av de ivrigste og trofaste landene i denne organisasjonen. (Knutsen, Diskusjonene om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, 2013). At FN er sterkt i verdenssamfunnet gagnar Norge spesielt mye, da FN ofte er førende for hvordan verdenssamfunnet takler ulike problemer. For Norge er det viktig at verden holder seg forutsigbar og rolig, slik vil det være mulig for landet å føre en god økonomi og samtidig sikre egen nasjonale sikkerhet. Med dette i tankene kan man dermed lettere forstå at Norge gang på gang har besluttet å sende militære styrker til FN-operasjoner rundt omkring i verden. Dette militære arbeidet henger ofte sammen med engasjementspolitikken som Norge fører og det blir dermed arbeidet med både

bistand og bedring av den humanitære situasjonen for lokalbefolkningen i konfliktområdene, som når det ble aktuelt å sende styrker til Afghanistan. (Hansen A. S., 2009). Norge har siden opprettelsen av FN vært en stor tilhenger av organisasjonens muligheter og landet var et av de første landene som signerte FN-pakten for å kunne bli medlem. Den første generalsekretæren i FN var også norsk. (Knutsen, Diskusjonene om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, 2013).

For Norge, som er en småstat vil det være viktig å gjøre seg sett og hørt i det internasjonale systemet. Det å holde Norge relevant blant stormaktene, som en alliert eller handelspartner er viktig for den norske sikkerheten og landets økonomi. For Norge, som ikke er en vesentlig militærmakt vil det være viktig å øke egen status gjennom diplomatisk arbeid i de internasjonale organisasjonene og med andre stater. Noen måter Norge arbeider for å øke egen status er gjennom engasjementspolitikken og gjennom alliansepolitikken som føres. Det er tydelig at ved å delta i ulike fredsbevarende operasjoner og støtte allierte vil Norge kunne bygge bedre forhold til andre stater og stormakter, samt viktige internasjonale organisasjoner, som FN. (Neumann & De Carvalho, 2015).

Når jeg i forskningsspørsmålet som omhandler Norges standpunkt til den humanitære situasjonen i Afghanistan konkluderer med at det se ut som om Norges retoriske hovedfokus ligger ved den humanitære delen av konflikten vil dette være en viktig del av hvordan Norge ønsker å sees utenfra og går godt overens med rollen som en fredsnasjon. Selv gjennom den militære tilstedeværelsen i Afghanistan ønsker norske myndigheter å bedre den humanitære situasjonen for lokalbefolkningen. Dette skjer da gjennom en bedring av sikkerheten for både folket og hjelpeorganisasjonene som arbeider aktivt med å hjelpe til i landet. Den norske stat har også et veldig tett samarbeid med de frivillige hjelpeorganisasjonene. Dette kan muligens bidra til at det er lett å koble Norge til disse organisasjonene og at Norge dermed gagnar litt av deres innsats. (Leira, 2007).

En fordel Norge nyter som småstat er hvordan mangelen på kolonifortid og egeninteresser i konfliktområder gjør det mulig for norske myndigheter å drifte fredsarbeid uten å bli mistenkeliggjort av lokalbefolkning. Dette er et av punktene innenfor det som kalles den norske modellen, som er utarbeidet for å drifte bistands- og fredsarbeid. Denne modellen ble definert av Utenriksdepartementet i 2007 og ga gode og raske resultater ved implementeringen, men man har sett i nyere tid at fredsarbeid og konfliktløsning kan ta veldig mye tid og at alle konflikter må forstås ut ifra sine egne premisser og sin egen bakgrunnshistorie. (Leira, 2007). Det kan også tenkes at Norge ikke vil være så aktuelt som et mål for terror siden landet bruker så mye tid på å hjelpe lokalbefolkningen i ulike land

fremfor å drive aktiv krigføring i ulike konflikter. Siden PST ikke økte terrortrusselnivået før i 2014 kan man trekke en slutning om at Norges deltakelse i Afghanistan heller ikke gjorde Norge mer utsatt for terror. Man kan vel kanskje gå så langt som å si at Norge er ganske godt likt i verden eller at Norge gjør minimalt for å fremprovosere eller terge på seg ulike terrorceller.

Med det jeg har lagt frem igjennom denne drøftingsdelen kan man oppsummere noen trekk som vil kunne gi et svar på hvorvidt Norge kan drifte en egen utenrikspolitikk som er uavhengig av stormakters påvirkning og internasjonale organisasjoners påvirkning opp mot håndteringen av Afghanistan konflikten og bidraget til Norge her. Norge, som en småstat i det internasjonale systemet er avhengig av mellomstatlige institusjoner og stormaktsgarantier for å bevare sin sikkerhet. Landet er med i flere mektige organisasjoner som er med på å påvirke hvordan medlemmene skal forholde seg til ulike politiske temaer. De viktigste organisasjonene som påvirker norsk politikk er FN, EU og NATO. Disse tre kan påvirke norsk innenriks- og utenrikspolitikk direkte eller indirekte. Et eksempel på hvordan denne påvirkningen kunne blitt gjort på kan være ved innkjøp av nytt militært materiell. Da kan det stå mellom materiell fra ulike land, men det er da forventet at utstyret kommer fra et av medlemslandene eller en nær alliert. Det skal helst være en type utstyr som er kjent for andre NATO allierte eller som allerede er i bruk blant de allierte. Denne påvirkningen kan gjerne komme gjennom anbefalinger eller at det kan uttrykkes misnøye ved valg av utstyr som ikke er «godkjent».

EU kan også påvirke norsk politikk mye gjennom EØS-avtalen. Dette skjer ved at EU vedtar en ny lov som de da ber medlemslandene implementere. Deretter får EØS landene beskjed om å implementere disse. Men det er ikke slik at norske myndigheter alltid føyer seg til det andre land eller organisasjoner ber om. Et tilfelle som kan trekkes frem til dette er når Stoltenberg-regjeringen fikk anmodninger fra NATO om å sende en del ulike bidrag til de militære styrkene i Afghanistan. Dette gjaldt blant annet utplassering av flere spesialstyrker og en bredere bruk av jagerfly. Dette ble da ikke godkjent av norske myndigheter, til tross for sterke ønsker fra andre allierte. (Oma, 2011). Dette er bare et av tilfellene hvor norske politikere har stått på sitt og ikke latt seg påvirke.

At Norge gjennom de 20 årene i Afghanistan også hadde et hovedfokus rettet mot enkelte humanitære saker kan også vise at Norge klarer å bestemme over egne ressurser. Det kan selvfølgelig være en del debatter og diskusjoner som foregår bak lukkede dører i de store organisasjonene om hvordan medlemmer skal forholde seg til ulike saker, men det kan virke

som om den norske bistands- og fredspolitikken styres fra Norge. Norge velger selv om de skal støtte FNs arbeid med fred og det blir som oftest til at Norge deltar aktivt med betraktelig mengder ressurser, men det er alltid et eget valg, til tross for det eksterne presset som alltid er der. Norge er som alle medlemmene i FN en egne suverene stat og kan med det drifte sin egen politikk som de selv ønsker, men som en småstat vil det alltid være betraktelig eksternt press for å handle innenfor visse rammer for hva allierte og andre stormakter ønsker. Det vil da være viktig at politikerne klarer å navigere dette «minefeltet» for å kunne utarbeide politikk som gir den norske stats interesser utenfor egne grenser.

Konklusjon

I denne teksten har jeg tatt opp en del ulike temaer som henger tett sammen med hvordan Norges utenrikspolitikk har utviklet seg opp gjennom årene og hvordan den henger sammen med en konflikt som varte i 20 år. Flere av temaene som blir tatt opp og beskrevet i oppgaven er underkategorier av utenrikspolitikk, som sikkerhetspolitikk, engasjementspolitikken og freds- og bistandsarbeidet til Norge. Disse temaene blir tatt opp flere steder i oppgaven. Temaene som blir tatt opp er nødvendige for å få et mer helhetlig bilde av hvordan Norges utenrikspolitikk opp mot en militær operasjon driftes og hvordan historien legger til rette for hvordan den norske utenrikspolitikken er i dag. Konflikten i Afghanistan er også et spesielt tilfelle hvor man ikke skulle gå aktivt inn for å bekjempe en stats styrker, men heller terrorgrupper. Dette utviklet seg til å inkludere Talibans styrker i tillegg. Den delen av konflikten hvor det var aktiv krigføring varte heller ikke veldig lenge til tross for at konflikten varte i 20 år. Varigheten og mulighetene for å kunne bidra med mer enn bare militære styrker gjorde at dette var en konflikt hvor små stater som Norge også kunne være frempå for å hjelpe. I analysen av uttalelser gitt av ulike norske statsministre og utenriksministre kan man tydelig se hvordan ulike deler av konflikten og bidraget til Norge vektlegges. Det er spesielt et fokus på den humanitære situasjonen før Taliban ble bekjempet og den gradvise bedringen som kom med hjelpen fra de vestlige allierte landene. Dette er noe som også andre som har arbeidet med temaet norsk utenrikspolitikk og konflikten i Afghanistan har skrevet i de artiklene og bøkene jeg har funnet og brukt i oppgaven. Mot slutten av oppgaven ble alle funnene fra empirien som ble beskrevet i analysen og dataen fra ulike bøker og artikler som ble skrevet om før analysen, tatt opp i drøftingsdelen hvor stoffet ble brukt til å drøfte de tre forskningsspørsmålene og problemstillingen for oppgaven.

Det er flere aspekter som er kritiske å ta opp for å kunne finne en konklusjon på hvordan Norges engasjement i Afghanistan ble inkorporert i statens utviklingspolitiske diskurs. Disse er angrepet på hovedgarantisten for norsk sikkerhet, fredsnasjonen Norge går til krig, måten norske politikere presenterte og rettferdiggjorde engasjementet i Afghanistan ovenfor opinionen og en realpolitisk interesse av en lovbasert verdensorden.

Terrorangrepet mot USA 11. september 2001 utløste paragraf 5 i NATO-avtalen. Dette betydde i praksis at de andre allierte nå måtte bistå USA i intervensjonen i Afghanistan. For Norge hadde dette en annen effekt i tillegg. Dette var en mulighet for Norge for å kunne vise ovenfor hovedgarantisten for norsk nasjonalsikkerhet at Norge var villig til å bidra om det var behov. En omfattende norsk militær innsats i Afghanistan ville potensielt bli sett i et positivt syn av USA og tilfredsstillte ønsket om solidaritet blant de allierte. Beslutningen om å bidra militært i Afghanistan vil da være direkte knyttet til norsk sikkerhetspolitikk.

Den norske tradisjon for å bedrive freds- og bistandsarbeid har preget det norske engasjementet i Afghanistan, som ved flere konflikter tidligere. Dette samsvarer med ryktet til Norge som en fredsnasjon. Men i Afghanistan kan man også se at norske styrker var i aktive kamper med både Taliban og andre grupper ved jevne mellomrom. Det ble i tillegg brukt norske spesialstyrker aktivt i krigføringen. Dette vil i praksis si at Norge var i krig, til tross for at norske myndigheter ikke ytret denne forståelsen av konflikten. Dette har igjen blitt kritisert av veteraner som deltok i konflikten. Norske politikere har siden konfliktens start kalt det en fredsoperasjon, men dette har ikke vært realiteten på bakken for de norske styrkene. Det retoriske fokuset til politikerne har gjennom konfliktens løp holdt seg til all tematikk utenom den aktive krigføringen utført av norske styrker og allierte.

Norske politikeres retorikk og argumentasjon gjennom årene det var norske styrker oppholdt seg i Afghanistan var dynamisk og endret seg sammen med FN-mandatet. Det ble aktivt brukt fred og bistandspolitikk for å sikre støtten blant opinionen og folket. Mangel på informasjon og en offentlig debatt rundt tematikken som omhandlet norske soldaters oppdrag i landet kan kritiseres. Det retoriske fokuset til politikerne har blitt presentert i analysen og det er tydelig at fokuset er rettet mot det utviklingspolitiske, fremfor sikkerhetspolitiske. I starten av konflikten var det ikke slik, men denne endringen er tydelig når konflikten ikke utvikler seg slik de allierte planla. En utviklingspolitisk vinkling passer i en fredsnasjon-narrativ, som er kritisk for å opprettholde opinionsstøtten og den fortsatte støtten fra velgerbasen. Dette er tydelig i uttalelsene fra de ulike statsministrene og utenriksministrene i analysedelen. Disse to rollene, som er de viktigste i regjeringen uttaler seg minimalt om krigføringen og hvordan

soldatene utfører operasjoner i Afghanistan. Det er tydelig i talene at det er utviklingspolitiske aspekter, samt freds- og bistandsarbeid som vektlegges.

Norge, som småstat er en aktiv forkjemper for en lovbasert verdensorden, hvor de internasjonale institusjonene har en reell styrke. Dette konstruktivistiske verdenssynet gjør at småstater får en økt nasjonalsikkerhet, fremfor et anarkisk system hvor stormaktene bestemmer alt og kan ta kontroll over svakere stater. Norge arbeider aktivt for å opprettholde og styrke de internasjonale institusjonene ved å delta i arbeidet som utføres, som operasjonene i Afghanistan. Dette er en god realpolitisk linje for Norge å føre, som vil bidra til å sikre Norges plass i verdensordenen, samt bedre nasjonalsikkerheten. Et sterkt FN og NATO gagnar Norge i lengden. Norges militære innsats i Afghanistan bidrar til å sikre Norges trygghet i lengden, men arbeidet som ble utført ble lagt frem som en del av Norges utviklingspolitikk av norske politikere.

Kildeliste

- Berdal, M., & Suhrke, A. (2017, November 28). A Good Ally - Norway and International Statebuilding in Afghanistan, 2001-2014. *Journal of Strategic Studies*, p. 29.
- Berg, R. (2008). *Selvstendig og beskyttet; Det stormaktsgaranterte Norge fra Krimkrigen til NATO*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Berg, R. (2016). *Norsk utanrikspolitikk etter 1814*. Oslo: Samlaget.
- Bergmann, P. (2015, April 22). Derfor er Norge i Afghanistan. *Internasjonal Politikk*, p. 13.
- Bondevik, K. M. (2001, November 15). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1163/>
- Bondevik, K. M. (2001, November 8). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1162/>
- Bondevik, K. M. (2002, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/420/>
- Bondevik, K. M. (2003, Mai 10). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/2281/>
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Bull, B. (2008). Norges sikkerhetspolitikk. In M. Marthinsen, & S. Ørnhøi, *Mellom maktene; Norske strategiske interesser* (pp. 75-105). Oslo: Res Publica.
- Fermann, G. (2013). Intern og ekstern suverenitet som grunnlag for utenrikspolitikken. In G. Fermann, *Utenrikspolitikken og norsk krisehåndtering* (pp. 21-46). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Fermann, G. (2013). Utenrikspolitikk mellom barken og veden. In G. Fermann, *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering* (pp. 11-19). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Fiskaa, I. (2008). Makt, rett og konsekvenser. In M. Marthinsen, & S. Ørnhøi, *Mellom maktene; Norske strategiske interesser* (pp. 105-116). Oslo: Forlaget Res Publica.
- Fox, A. B. (2006). The power of small states. In C. Ingebritsen, I. Neumann, S. Gstöhl, & J. Beyer, *Small States in International Relations* (pp. 39-54). Seattle: University of Washington Press.
- Gee, J. P. (2005). *Introduction to Discourse Analyse: Theory and Method*. New York: Routledge.
- Gustavsen, E., & Rafoss Witsø, T. (2018, August 15). Soldiers without a war? Public and private framings of Norway's engagement in Afghanistan. *Acta Sociologica*, p. 13.
- Hansen, A. S. (2009). Fredsnasjonen Norge og de nye FN-operasjonene. In E. Lange, H. Pharo, & Ø. Østerud, *Vendepunkter i norsk utenrikspolitikk* (pp. 77-118). Oslo: Unipub.
- Hansen, D. (2012). Ingen løsning uten Pakistan! In G. L. Dyndal, & T. L. Knutsen, *Exit Afghanistan* (pp. 138-148). Oslo: Universitetsforlaget.
- Heller, H. (2006). *The Cold War and the New Imperialism: A Global History*. New York: Monthly Review Press.
- Hopf, T. (1998, Summer edition). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, pp. 171-200.
- Jagland, T. (2001, Oktober 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1164/>
- Kjendie, E., Kalajdzic, P., Thommessen, J. K., Ridola, H. N., & Fjørtoft, M. (2021, August 30). *Nrk*. Retrieved from nrk.no: <https://www.nrk.no/norge/alt-norsk-personell-er-ute-av-afghanistan-1.15628776>
- Knudsen, A. (2003, Mars). Political Islam in the Middle East. *CMI Reports*, pp. 1-31.
- Knutsen, T. L. (2013). Diskusjonene om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. In G. Fermann, *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering* (pp. 141-174). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Knutsen, T. L., & Dyndal, G. L. (2012). Innledning. In G. L. Dyndal, & T. L. Knutsen, *Exit Afghanistan* (pp. 13-20). Oslo: Universitetsforlaget.
- Leira, H. (2007, april 15). *Nupi*. Retrieved from nupi.no: <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/20082/Norge-en-fredsnasjon>
- Lowe, N. (2005). *Mastering Modern World History*. New York: Palgrave Macmillan.
- Lunde, L., Thune, H., Fleischer, E., Grünfeld, L., & Sending, O. (2008). *Norske interesser; Utenrikspolitikk for en globalisert verden*. Otta: Cappelen Damm as.
- Morgenthau, H. J. (2005). *Politics among nations; The Struggle for Power and Peace*. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Neumann, I. B. (2012, September 13). Fred og forsoning som norsk utenriskpolitikk. *Internasjonal Politikk*, p. 10.
- Neumann, I., & De Carvalho, B. (2015). Introduction: Small states and status. In B. De Carvalho, & I. Neumann, *Small state status seeking; Norways quest for international standing* (pp. 1-21). New York: Routledge.

- Nielsen, J. P. (2008). Novembertraktaten (1855-1907) - Norges første stormaktsgaranti. In R. Berg, *Selvstendig og beskyttet; Det stormaktsgaranterte Norge fra Krimkrigen til NATO* (pp. 19-32). Bergen: Fagbokforlaget.
- NRK. (2021, September 1). *Nrk*. Retrieved from nrk.no: <https://www.nrk.no/nyheter/putin-om-usas-innsats-i-afghanistan-1.15632369>
- Nyström, M. J. (2021). *Nordens deltagende i Afghanistaninsatsen*. Oslo: Forsvarets høyskole.
- Oma, I. M. (2011, Mai 18). Unngåelse av innenrikspolitisk risiko? - Stoltenberg 2-regjeringens beslutninger om styrkebidrag til ISAF. *Internasjonal politikk*, p. 23.
- Osland, K. M., & Torjesen, S. (2015, April 22). Afghanistan: Hva kan vi lære? *Internasjonal Politikk*, p. 11.
- Petersen, J. (2001, Desember 5). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1165/>
- Petersen, J. (2002, Oktober 16). *Regjeringen*. Retrieved from regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/Regjeringen-Bondevik-II/ud/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2002/utenrikspolitisk_redegjorelse_i/id266304/
- Petersen, J. (2002, September 30). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/7144/>
- Petersen, J. (2003, Desember 15). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1168/>
- Petersen, J. (2004, Juni 14). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/8721/>
- Petersen, J. (2005, Oktober 3). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/1170/>
- Postholm, M. B. (2017). *Kvalitativ metode; En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Riste, O. (1984). *Frå integritetstraktat til atompolitikk: Det stormaktsgaranterte Norge 1905-1983. Forsvarsstudier 3*. Oslo: Tanum-Norli.
- Sjöstedt, R., & Noreen, E. (2021, mars 30). When peace nations go to war: Examining the narrative transformation of Sweden and Norway in Afghanistan. *European Journal of International Security*, p. 20.
- Skånland, Ø. H. (2010, mars). "Norway is a peace nation": A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement. *Cooperation and Conflict*, p. 21.
- Solberg, E. (2008, April 25). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/3726/>
- Solberg, E. (2009, Mai 8). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/4561/>
- Solberg, E. (2010, Mai 7). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/4542/>
- Solberg, E. (2014, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no: <http://virksommeord.no/tale/9083/>

- Solberg, E. (2014, November 5). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/9603/>
- Solberg, E. (2016, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/10702/>
- Stoltenberg, J. (2005, Oktober 19). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/7184/>
- Stoltenberg, J. (2007, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/1605/>
- Stoltenberg, J. (2008, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/3041/>
- Stoltenberg, J. (2009, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/4105/>
- Stoltenberg, J. (2011, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/4595/>
- Stoltenberg, J. (2012, Januar 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/5282/>
- Stoltenberg, J. (2012, Mai 8). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/5506/>
- Støre, J. G. (2006, Mai 1). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/1003/>
- Støre, J. G. (2007, Februar 2). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/1888/>
- Støre, J. G. (2007, Juli 19). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/2582/>
- Støre, J. G. (2011, Juli 28). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/4671/>
- Søreide, I. M. (2018, Februar 27). *Virksomme ord*. Retrieved from virksommeord.no:
<http://virksommeord.no/tale/12112/>
- Toje, A. (2010, Mai 31). Norsk utenrikspolitikk - en kritikk. *Nytt Norsk Tidsskrift*, p. 11.
- Ulriksen, S. (2015, februar 22). *Norsk Utenrikspolitisk Institutt*. Retrieved from nupi.no:
<https://www.nupi.no/nupi/Publikasjoner/Innsikt-og-kommentar/Hvor-hender-det/HHD-2015/Operasjonene-i-Afghanistan-2001-2014>
- Vestvik, R. A. (2015, April 22). Norges engasjement i Afghanistan. *Internasjonal Politikk*, p. 9.
- Vital, D. (2006). The inequality of states. In C. Ingebritsen, I. Neumann, S. Gstöhl, & J. Beyer, *Small States in International Relations* (pp. 77-88). Seattle: University of Washington Press.
- Wernersen, C., & Døvik, O. (2014, mars 4). *Nrk.no*. Retrieved from nrk.no:
https://www.nrk.no/norge/pst_-_terrortrusselen-skjerpet-1.11579819
- Østerud, Ø. (2008). Stormaktsgaranti og sikkerhetstrusler etter den kalde krigen. In R. Berg, *Selvstendig og beskyttet; Det stormaktsgaranterte Norge fra Krimkrigen til NATO* (pp. 136-151). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

